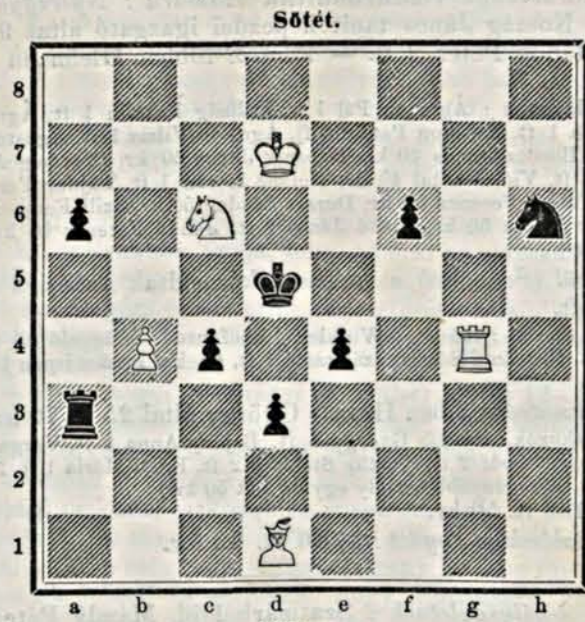

April 2. „István, első magyar király“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Dobsa Lajostól. E darabot még mindig újnak jelenti a színpad; vajjon mikor lesz nem új? April 3. „Aggteleki barlang.“ Népszínmű 4 felv.

SAKKJÁTÉK.

119-ik számú feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Világos. Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 114-ik számú feladvány megfejtése.

Világos. Sötét. Világos. A) Sötét. 1) H h 6 - g 8 K d 5 - e 6 A) 1) . . . . . F h 2 - e 5 2) V a 4 - e 8 f K e 6 - d 5 2) H d 3 - f 4 t F e 5 - f 4 : 3) V e 8 - e 4 f K d 5 - e 4 : 3) H g 8 - f 6 t tetsz. sz. 4) H g 8 - f 6 t 4) V a 4 - e 8 t

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszina István. — Kövágó-Örsön: Gold Samu. — Pesten: Cselkó György. — Pásztón: Kovács Zsigmond. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos Károly. — Jánosiban: Keszlér István. — B. Újvárosban: Kovács Lajos. — Poroszlón: Nyilas Alajos. — Kis-Endrődön: Dombay Gáspár.

Rövid értesítések. Parabuty: R. J. Mint önnök későn vett leveléből meggyőződünk, ön a 112-ik feladvány megfejtését helyesen küldötte be. A feladványt köszönjük. — Kis-Endrőd: D. G. A 117-ik feladvány úgy a mint közölve van, hibátlan, s megfejthető.

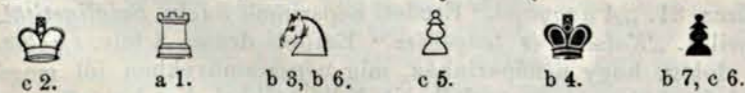
20-ik számú játszma. — (Evens-csel).

RÉCSI EMIL tanár és SZÉN között.

(Egyike azon játszmáknak, melyeket az elhunyt legnagyobb magyar sakkista, Szén, több nyert játszma után elvesztett Átvettük a „Berlini sakk-újság“ból.)

Világos (Récsi). Sötét (Szén). 1) e 2 - e 4 e 7 - e 5 2) H g 1 - f 3 H b 8 - c 6 3) F f 1 - c 4 F f 8 - c 5 4) b 2 - b 4 F e 5 - b 4 : 5) c 2 - c 3 F b 4 - c 5 6) 0 - 0 d 7 - d 6 7) d 2 - d 4 e 5 - d 4 : 8) c 3 - e 4 F e 5 - b 6 9) h 2 - h 3 h 7 - h 6 10) F c 1 - a 3 H g 8 - e 7 11) d 4 - d 5 H c 6 - a 5 12) F e 4 - d 3 0 - 0 13) H b 1 - c 3 f 7 - f 6 14) K g 1 - h 1 H e 7 - g 6 15) H c 3 - e 2 H g 6 - e 5 16) H f 3 - e 5 : f 6 - e 5 : 17) f 2 - f 4 e 5 - f 4 : 18) H e 2 - f 4 : F b 6 - e 3 19) H f 4 - e 6 F c 8 - e 6 20) d 5 - e 6 : V d 8 - e 7 21) B f 8 - f 5 H a 5 - c 6 22) B d 1 - e 2 F e 3 - d 4 23) B a 1 - f 1 F d 4 - f 6 24) e 4 - e 5 F f 6 - e 5 : Világosnak e kitűnő szép lépése nagy ki-számításról tanuskodik. Ha Sötét a Huszárrel úti, egy Bástyáért két tisztje vessz.

XIX. sz. feladv. — Bankos Károlytól (Kun Szent-Miklóson).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

Szerkesztői mondanivaló.

5970. Berlin. Magyar egyesület. Mint lapunk mai számának illető rovatából láthatják önök, az Akadémia palotájára szánt adakozás szerencsésen kezünkhez érkezett. Adjon Isten ezer annyit érte!

5971. Kun-Sz.-Miklós. M. G. Az érdekes közlemény a jelen számba már későn érkezett. Legközelebb adandjuk.

5972. Szép Rihéza. Mihelyt rákerül a sor, közölni fogjuk. A bányászati tájak, gyárak, ipartelepek stb., különösen az oraviczai közönségeknek s bányász rajzait s leírásait kérjük mielőbb kezünkhez juttatni. Szives közremunkálásaért fogadjuk ön köszönetünket.

5973. E-ben. O. K. Nem vehetjük semmiféle hasznát. 5974. A magyar stb. Halljuk a szép szót: Szittya vér foly ereimben Acél izmok dagadnak, Vihar rongált kezemben, Magyar dalja vagyok. Ha hazám vérsz fenyegeti Büszkén ütök bárdomra, A magyar megvédelmezi Azt mindenkoron tudomra stb.

Az ember nem tudja, mitől féljen jobban: a „magyar daliától“ - e, vagy az ő rossz rimeitől? Valóban kár azokat a „dagadó acél izmokat“ ily hálátlan munkára pazarolni. Kérjük, ne is fárassza magát többé ily küldeményekkel.

5975. A győzelmi est. A műnek most már szokatlan külföldi sokat árt a komoly tárgy hatásának, s azt inkább ártatlan játékként tünteti fel. 5976. Mezőtur. T. S. Nem nekünk való az a „kis megkülönböztetés.“ Először mert általában nem foglalkozunk a tárgy ezen oldalával; másodsor pedig, mert annak előzményei nem lapunkban folyván, a czikk olvasó-közönségünk legnagyobb része előtt érthetetlen is volna. Ott kellene folytatni, a hol eddig kerdőztek felette.

5977. Regöl. H. József. Nem értjük a hosszú levél tartalmából, mi tulajdonképen az ön kívánsága. A P. U. egy korábbi számáról van benne szó, de ki nem süthetjük, melyikről, s minő tárgy czikk az, a mit ön keres. Kérjük ezt röviden s világosan megírni, s a kívánságot, ha lehet, szívesen teljesítjük. — Az ajánlott „Szent enekeskönyv“-nek lapunkban semmi hasznát nem vehetjük; a magánbuzgóságot pedig máséknak végezzük el.

HETI NAPTÁR.

Table with columns: Hé- és hetinap, Katholik. és Protest. naptár, Gör.-orosz naptár, Izraelit. naptár, Nap-kelet/nyug., Hold-kelet/nyug. Rows for April, March, and Nisan.

TARTALOM.

Az aradi önkéntes polgári tüzoltó-kar (képpel). — Borozás közben. Tompa Mihály — A dobreczeni kastély. Jókai Mór. — A mai görög nemzet. — A kizgizek (képpel). — Ajnácska (képpel). — A meleg italokról (vége). Dr. S. J. — Kép az eskimó életből. — Magyar népmundák (folytatás). — Décs város középületei. III. (képpel). — Az epigramma magyar nevééről. — Tarház: A „Nóralom“, Szigligeti: — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyesületek. — Mi újság? — A magyar Akadémia palotája. — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Előfizetési fölhívás. VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK évnegyedi és félévi folyamára.

Előfizetési föltételek: Mind a két lapra április-juniusra . . . . . 2 ft. 50 kr. „ „ „ április-septemberre . . . . . 5 „ — „ Csupán Vasárnapi Ujság félévre . . . . . 3 „ — „ Csupán Politikai Ujdonságok félévre . . . . . 2 „ 50 „

A Vasárnapi Ujság és Pol. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Felölös szerkesztő: Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, április 13-án 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrubén 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félrubé 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujjpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztési szállás: magyar-utca 1. szám.)

Kulisseky János és az erdélyi biztosító társulat.

Előre látjuk, hogy e lap olvasóinak tán nagyobb része, ama nevet olvasván, azon kérdést teszi: ugyan ki ez ismeretlen arc, s miként foglal itt helyet?

E férfi a kölcsönösség elvén alapuló „jég- és tüzkármentesítő erdélyi társulatnak“ tizenhöz évvel fogva igazgatója. Nézetünk szerint ebben mindkét kérdésre meg van adva a felelet.

Mint a harczban foggott katona, ha kérdik tőle, miért kapja nyugdíj garasát, sebére mutat s önzettel mondja: ime, ezért! ugy nekünk is e férfi ismertetése indoklásul elég annyit mondanunk: „öt e szerény kitüntetésre, ama társulat megalakítása s ily hosszas ideig fentartása által szerzett érdemei teszik méltóvá!“ Mert ama társulat megalakulása Erdélyben a bécsi és milánói s később triestyi hasonló társulatok gyámsága alóli önmancipatióknak, a hazai erőknak az egyesületi munkásság terén önálló nyilatkozása s jövőnd fejlődése elvett képviselte, és azon tanulságos példabeszédnek: „segíts magadon s Isten is megsegít!“ — nemzetünk vérebe átmenését jelezte, tehát valóban korszakalkotó esemény volt. Ez esemény és napjaink közt tizenhöz évü időköz áll, s ez időszak — boldog Isten! — mennyi izzasztó munkának, e társulat megalakulása s fentartása által mily jótékony hatással jár, s e felett száz meg száz kiállott csapásnak történeteit foglalja magában.

A már ma terebélyes tölgy nemes magvát Erdély előrelátó főurai vetették el honfirtársaik s osztályorsorszáik szívében; de a ki azt már csirájában ápolni, öntözni kezdette, s jövő életrevalóságában helyezett rendithetlen hittel minden ellenséges befolyástól védvén, gyakorlati ügyessége s el nem altatható lelkiismeretessége által nagyra növekedni segíté, az nem más, mint az előttünk álló férfi volt.

Tudjuk, hogy a világ nagyon is szigorú az anyagi irányú vállalatok alkotói s fentartói iránti itéletében; tudjuk, hogy mint az

elmúlt századok drága selyem- és szőrszöveti ezüsttel és arannyal vannak átverve: megfordított viszonyban ugy vannak az anyagi vállalatokban a szellemi, nemesb rugók és érdekek közé száz meg százképen folyondárként beleszöve, ugyszólván azokkal egytívü növe, a haszon és önérdék durvább szála. Azonban azt hiszszük, hogy miután semmiben, a mi emberi alkotás, a két érdek egymástól teljesen el nem választható, s miután amaz elv: méltó a munkás illő jutalmára — világszerte el van fogadva, bármely anyagi irányú, tüdvőnek tapasztalt intézettel vagy egyesülettel részvétünket, alkotó- s fentartóitól elismerésünket épen ugy meg nem vonhatjuk, mint azoktól, a kik szellemi és erkölcsi műveket alkotnak.

Ezek azon tekintetek, melyek minket — több társulati tagtól is arra figyelmeztetve levén — e férfinak e lap olvasóival való megismertetésére bírtak.

Született 1814. október 14 én. Atyja dobokamegyei, dellőpáti kis birtoku nemes; az 1809-iki nemesi felkelő seregben zászlótartó volt. Az 1816—17-iki szükség idejében Bukovinában, Pozsorita nevű faluban lakó özvegy rokonukhoz költöztek, a ki postamesterségi teendőivel az atyát bizván meg: a fiu az alsóbb iskolákat Szucsáván, a gymnasialisokat Csernoviczban végezte 1831. Egy évig kamarai szolgálatban volt, de a honvágy 1832. az egész családot ismét Erdélybe, meg yei kis jóságukba hozta vissza.

Az ifju Kolozsvárra huzódott s itt maga német nyelvből és számtanból órákat adván, ezzel kereste kenyerét, s egyszersmind a latin nyelv s felsőbb mathesis megtanulása végett a kir. lyceumba járt be, sőt külön órákat is vett, — az algebra, chemia és természetudományok levén kedvez tanulmányi tárgyai.

1834. a helybeli postahivatalnál kért és nyert alkalmazást, melynek tulajdonosa a társulat biztosító, nyereszkesedése alapított.

KULISSEKY JÁNOS.

első ausztriai, valamint a kölcsönösség elvén nyugvó s jég ellen biztosító milánói társulatok főügyvivője volt, s mindkét társulat ügyeit e foglalkozáshoz hajlamot mutató új tisztviselőjére bízta, a ki azokat oly sikeresen igazította, hogy pár év múlva a *tőke- és jövedelem biztosító bécsi társulat* őt saját önálló ügynökévé, kevéssel később 1842. a más két társulat is főügyvivőjévé nevezte ki. Ekkor postai hivataláról lemondván, egész erejét s idejét a biztosítás különböző ágainak alapos tanulmányozására fordította, s így készült előre jövő hivatására.

Ezalatt a milánói társulat részint alapszabályainak szerkezetében, részint a kezelési és végrehajtási szervezetben levő hiányok, az ausztriai ellenben az általános politikai viszonyok s nemzeti közérzet megváltozása miatt naponként hanyatlani kezdvén, azon ohajtás pedig: *vajha Erdély is ömeréjén tudna egy, a kölcsönösség elvére alapítandó társulatot állítani*, mindinkább és nagyobb mértékben kifejlődvén, — idős gróf Bethlen János és gróf Teleki Domokos indítványára s a nemesség csaknem egyetemes gyámolítása mellett egy ily társulat alakításának eszméje nyilván meg lön pendítve, s a mellette való törvényes agitatio elkezdődött.

A hazafiak figyelme a már jóformán ismert Kulissekyre fordult. Őt kérték fel az előmunkálatok, számítástételek és alapszabályok iránt tervadásra. Ő meglepő rokonszenvvel fogadta az eszmét, hálával a bizalmat, s az alapszabályok a nevezett két gróf folytonos gyámolítása mellett nemsokára elkészültek, választmányilag megrostáltatván, felsőbb helyre terjesztettek, s ott megerősítettvén, s a társulat azonnal alakulván, munkálkodását 1844-ben elkezdette; elnökökké a nevezett grófok, igazgatóvá a közbizalom által az alapszabályok tervezője nevezettek.

Természetes, hogy ily merőben új s hazánkfiak előtt szokatlan munkássági téren a kezdet nagy nehézségekkel járt. Eleinte a beruházási és igazgatási költségeket is az igazgatónak kellett saját felelősségére megszerezni. Maga évekig díj nélkül szolgált. A társulat csak 1847-ben tudott ömeréjén megállni, egészen fedezhetvé kiadásait, s már 1848—49-ben ismét alapjaiban meg lön ingatva.

A mint valamennyire mulni kezdett ama kábultság, melybe 1849—50-ben hazánk süllyedve volt: Kulisseky rögtön kedvenc intézete újból megalakításához fogott. Szerencséjére neki s a hon becsületének, a gondviselés ekkor is adott mellé egy erős gyámolt, az áldozni minden szépre és hasznosra kész gr. Mikó Imrén-ben. És ez nagyon is jókor jött, mivel a megyei kölcsönös jég- és tűzkármentő-társulatok életét a behozott abszolút kormányzati rendszer — a maroszekin kívül — rendre mind előlte.

A szabályok módosítva lőnek, még pedig oly formán, hogy ezután — a mi az első időszakban nem úgy volt — a *részvényesek kárát teljesen lehessen fedezni*. A régi beruházást részint a forradalom, részint a segédforrások nemléte rendkívül leaszotván: az újat ismét az igazgató saját felelősségére teremtette elő, s így lön, hogy az intézet 1850. új pályáját ifju erővel, újult remények közt ismét megkezdte. 1851. munkakörébe vette a *tűz elleni biztosítást*; eddig ugyanis csak jég ellen biztosított, 1857. a *letéteményezést*, azaz ha valakinek heverő pénze volt, beadta a társulat pénztárába, s mikor rászorult, néhány napi hírtétel mellett 4 százaléki kamattal kaphatta vissza. Most ismét az *életbiztosítás ügye van az érés* azon pontján, hogy nem sokára életbeléphet.

A társulatnak 1844-ben biztosítási egész tőkéje tett 45,000 forintot, mi mostanig *tizenegy millióra* növekedett. Az intézet munkakörének terjedésével, életvéneinek szaporodásával arányban terjed népszerűsége, szaporodik részvényeseinek száma s a biztosítási tárgyak értékösszege. Jó hírve van az egész birodalomban, sőt azon kívül is.

Ugy hiszszük, hogy ez ide-tova husz éves egyesület csak diszére válik Erdélynek, a hol az anyagi irányu egyesületek eddig elöl nehezen tudtak gyökeret verni; s a kis ország, a mig egyfelől ezután is háladatos hűséggel ápolja és védi a fát, melynek árnya mezőgazdasági érdekeit a két legpusztítóbb elem csapásai ellenében annyi év óta védelmezi, ugy másfelől e lap olvasói s társulatunk tagjai e nyilvános elismerést azon *becsület-level* gyánant tekintik, melyet ama fa hű öre, mint hajadon a koszorut, ugy kiérdemelt.

A serkei várhegyen.

Ködös, homályos őszi tájék
Fölött magas hegyen megállék,
Hol egykor büszkén álla a vár...
S most romjának is romja van már,
S a szent kövek — miket, ki tudja:
Mikor s kik hordtak e magasba? —
Szolgálnak most az unokáknak
Lenn a völgyben mint törpe házak.
Várpalota most törpe kunyhó:
Lám, lám, a sors mily változandó!

Ködös, homályos a táj képe,
A völgybe csend, a völgybe béke...
Hol a Rimának gyors futása
Kövér mezőn mely partot ása,
És a parton sok falu tornya
Fénylik, fehérlik, széylel, sorba,
A mint az őszi nap világa
Itt vagy ott egy sugárt lop rája;
S mig nézem ezt szent ámulattal,
Lelkemre is kőd száll le halkal.

Most hol vannak... az ór, az ágyu,
Lengő zászló a vár fokáról?
A fegyveres nép hova szélyedt,
A harczi zaj, a hősi élet,
És a dicsőség merre szárnyalt,
Mely egykor itt lakott, elaradt?
Kérdem: de hajh, bár merre menjek...
Apró, mohos kövek felelnek,
És fájdalom két szívbe, főbe...
Csak vissza innen, le a völgybe!

Soós Miklós.

A debreczeni kastély.

Irtó JÓKAI MÓR.

M Á S O D I K R É S Z.

(Folytatás.)

Szulali fölszedte magát a földről, s négykézláb bemászott a tündérek teremébe, a hol nem talált senkit. És azonfelül még semmit.

Hanem hiszen így szokták azt a tündérmesékben is mindig. Eleinte csak egy romladék, a négy salétromverte fal között rokkant tölgyfa asztal, a kandalló tetején ily egy magányos bagoly, hanem azután egyszerre átváltozik a bagoly szárnyas dzsinné, a terem fénylik a drágakövektől, az asztal görnyed a halmozott kristályserlegek, aranytálak terhe alatt, s a kandallóból tündérvilági kapu lesz, melyen seregével lépnek elő Majmuna és a kigyókirályné, meg a beszélő fák tündéréi.

Egyszerre nagyot csattant a háta mögött, Szulali ijedten fordult hátra. Hát biz ott a nagy szél csapta be a háta mögött az ajtót.

Szulali ezt nem vette tréfára, hogy az ember háta mögött az ajtót betegyék s hozzálátott, hogy azt újra kinyissa. Ez azonban sehogysen sikerült. Nem birta semmi erővel és fortélylyal a kilincset lenyomni, vagy elfordítani; pedig próbálta húzni is, tolni is, rázta, emelte az ajtót, de az csak nem nyílt ki neki.

No most innen ki nem lehet menni többet! Az ablakokon erős keresztvasak, a tündérek megfogták a vakmerő betolakodót.

Szerencsére itt van még a kandalló, annak kürtője van, azon megint ki lehet jutni a levegőre. Ott ugyan mérges zivatar van; de szebb az mégis a bezárt ajtónál.

A kandalló hátlapja korommal volt fedve, feneke hamuval tele, a hogy legutoljára melegedtek nála. Szulali a keresztvasakon könnyű szerrel felkapaszkodott a kéménybe.

A mint azonban a kémény tetejéig ért, nagy szomoruan tapasztalá, hogy nincs annak valami okos zája, a min az ember keresztül bujhatnék, hanem épen csak négy gömbölyü nyílása az oldalán, a miken legfeljebb a fejét dughatja ki valaki.

Próbálta e nyílásokat nagyobbra tágítani, de tapasztalá, hogy azok faragott kőbe vannak vágva. Kénytelen volt innen is visszatérni.

A mint azonban a keresztvasakon lefelé ereszkednék, hirtelen hangokat hall a kürtő alatt, mint mikor rozsdás vaskapu csikorgva nyílik fel.

Körüljárom a bérczi fészket...
Oh vasidő, oh zord enyészet!
Mielőtt négy század lejára.
Még e helyen fal s torony álla,
És hangzott a csatakiáltás,
Midőn Giskrát itt vívta Mátyás.
Innen nézett Lorántfi György le
A szép mosolygó Rimavölgyre,
És felesége, Szécsi Anna,
Hét magzattal enyelgve, dallva.

Itt volt a sáncz, itt volt a bástya,
S az ivadék többől kiásta,
Itt volt az ut, benötte a fű...
Oh a természet magához hű;
Mit minden elhagy... ékesíti,
Zöld szőnyegét reáteríti;
Repkényt futtat sötét romokra,
Düledéken cserjéje, bokra...
S beszélvén a mulandóságul
Őszelre gyp, lomb összesárgul!

Letekint s bámulva látja, hogy a kandalló hátlapja félre van fordulva, mint egy ajtó, s azon keresztül egymásután lépkednek elő — nem tündérek, hanem fegyveres férfiak.

Közöttük igen sok ismerős arcz, kiket mintha látott volna már Debreczenben; ifjak, vénak; és utoljára egy valóságos tündér; egy szép fehérruhás asszony, nagy, hosszan leeresztett fehér fátyollal a fején.

A jövevények mind kardokkal, alabárdokkal, puskákkal és török jatagánokkal voltak felkészülve, még az a gyöngye asszony személy is háromélű egyenes kardot viselt az oldalára kötve.

A csapat vezére, egy magas, izmos termetű férfi, kitűnt a nagy kócsagtollról, melyet kalpagjába tűzve viselt.

Mikor mind benn voltak a teremben, akkor azt kérdezé a vezér, hogy be van-e zárva az ajtó?

Egy férfi odalépett s azt mondá: azon módon van, a hogy legutoljára hagytuk; a tolozár helyén.

Ebből Szulali paraszteszéval kitanulta, hogy a tolozár nem ereszté őt ki, a mit nem vett észre. Valószínűleg a szélroham, mely az ajtót egyre rázta, felnyitá azt, mielőtt bejött rajta s mikor háta mögött becsapta, akkor ismét betaszított a závárt.

Szulali lélekzetét visszafojtva leste, hogy mi fog itt történni most?

Az bizony nem volt tündéri lakoma.

Legelőbb is egy halvány ifjut eskettek meg az evangéliumra, hogy semmit abból, a mit megtud, el nem árul, s mindent, a mi rábizatik, hiven teljesíteni fog.

Eskü végeztével meg kellett neki csókolnia a vezér kivont pallosát, annak jeléül, hogy esküszegés esetére azzal fog megöletni.

Szulali szívében hülni kezdett a vér. Ha őt most itt kapnák! Abban a halvány ifjuban megismerte a bíró Igyártó Mihály fiát, Elek urfit, kit sokszor látott a háznál.

És aztán még többet is megtudott.

Elek urfi, a mint esküjét végezte, odalépett ama fehér asszonyhoz, ki a vezér oldala mellett állt, és azt testvéreinek szólítva megölelé, megcsókolá. Hasonlóul megölelé a vezért is.

Ebből Szulali megtudta, hogy az a vezér Keresztsszegi, kiről annyi kalandos mondát regélnek estenkint a pásztortüzek mellett. Valami vegyitéke e mesekör a hárembasak, a hősök és a proféták regéinek.

És azután még többet is hallott Szulali, a mitől hajaszálai felálltak.

Furfangosan kigondolt veszélyes terveket, részletekig megvitatta; — a kit ezen rajta kapnának, hogy véletlenül megtudta, azt bizonyosan apró darabokra vágnák. Hiába esküdnek meg keresztényenül és mahomedánul, őt élve nem hagyhatnák e titkokkal.

A mint elvégezték a rejtélyes emberek a szörnyü tanácskozást, lakomához fogtak; mely bizony takarékos volt: sajt, kenyér, szalonna és bor. A fehér asszony még bort sem ivott, hanem egy kristályban vizet hoztak neki.

A lakoma után mindnyájan kezet szorítottak a vezérrel és az asszonnyal s a kandalló mögötti rejtett nyíláson egyenkint eltávoztak.

Leghátul maradt maga a vezér és a legujabban felavatott Elek urfi.

A vezér azt parancsolá az ifjunak, hogy azon fenyőfáklyából, miket a többiek hátrahagytak, midőn ők is eltávoztandnak, rakjon tüzet a kandallóban. Ezt azért kell tenni, hogy a midőn a kandallóban levő rejtékajtót ismét helyreucukják, a megrakott tűz újra belepje korommal az ajtónyílás minden választékát s észrevehetlenné tegye azt a kívülről néző előtt.

Hanem ez elővigyázati intézkedésből az a kellemetlenség támadt a kéményben levő Szulalira nézve, hogy ő neki vagy meg kellett ott fuladni a füstöl, vagy pedig leugrania a kéményből.

E kétségbeejtő állapotban az a mentő eszme villant agyába, hogy újra felkapaszkodjék a kémény tetejéig, s ott azon a lyukon, melynek épen szemközött fuj a szél, kidugja a fejét, testének egyéb földi alkatrészeivel nem bánva akár mi történik.

A mentő eszme egészen ezélszerű volt, bárha kemény áldozatokkal járt. A kéménylyukon kidugott fejét órahosszát vágta arczban a viharhordta záporos, legkisebb módja nélkül az önvédlemnek, míg testét átjárta a forró füst gyegetlenül, ugy hogy midőn az alanti tűz elhamvadtával ismét annyira tudott menni,

hogy kellemetlen örállomásából leszálljon nyakig megfagyva, azon alul felfüstölve, alig tudott a lábán megállni.

De nem is állt sokáig egy helyben, hanem rohant az ajtónak, félretolta a zárt, kimenekült, a lépcsőkön inkább esett, mint futott lefelé; az udvaron keresztül bukdácsolt az erdő menekült vadain, mik helyükből sem mozdultak azóta s neki rohant az erdőnek, mig újra meglelte azt a söppedékes helyet, a melyről veszedelmére idejött; ott belefészkelte magát a mohába, s ott elesigázottan elaludt.

Csak a másnap déli költé fel. A zivatar után szép derült nap lett, a tó vize, mit az orkán délnek torlasztott, ismét visszatért sik súlyegyenébe, s mikor Szulali széttekintte, hát nem látta sem az éjszakai kastélyt, sem a gesztenyés erdőt sehol. Az uszóláp visszahozta, a honnan elvívé.

Azt hihette volna, hogy mindazt csak álmodta, a mit látott; hanem ruhái olyan feketék voltak, mint a kéményseprő inge, s testének minden porcikája, mint azok a szép sonkák, a mik ki vannak akasztva a debreczeni hentessátrak elé Tarisznyája is tele félig sült gesztenyével.

Ennyi t. nujel mégis elég maradandó emléke a tündérekkel komázásnak.

(Folytatás következik.)

A mal görög nemzet.

(Vége.)

Ujabb időben magasabb műveltség utáni törekvésüknek is örvendetes jelei mutatkoznak. Számos ifjak mennek ki Német- és Franciaországba, hogy ott különösen orvosi tudományokat tanuljanak; elkezdék az ujabb, hasznos munkákat görög nyelvre fordítani, és különböző helyeken már tekintélyes nevelő-intézetek állítottak fel. — Egyébiránt a lakosok műveltségi fokának oly nagy különbözőségét ily kicsiny téren, a világ bármely részében sem találhatni, mint itt. A műveltségnek — mondhatni — tökéletes hiánya mellett, mindjárt a legnagyobb finomság. Csak Oroszországban találunk itt-ott hasonló körülményre.

A legujabb kormány korszakáig az erkölcsi romlottság tán sehol sem volt nagyobb, mint itt; és a görög papok, ámbár élükön derék, tiszteletreméltó férfiak állottak, legtöbbször még tudatlanságba és babonába süllyedve, csak oda törekedtek, hogy a műveltség felvirágzását megakadályozzák, s a népet a legnagyobb tudatlanságban és vakságban tartásák. A vallás nem egyéb volt üres szenteskedésnél. Az évnék két harmadrésze ünnepből áll; legnagyobb ünnep az áldozatünnep, mely a hosszu, 40 napig tartó böjtöt zárja be, s mely épen azért igen kicsapongó, többnyire érzéki gyönyörök közt tartatik meg. A böjtöt a legnagyobb szigorúsággal tartják meg, mely alatt a népek legnagyobb része a legnyomortabb ételekkel táplálkozik. Ezen nagy böjtön kívül még igen sok van egy esztendő elforgása alatt; és ezeknek pontos megőrzése képezi a nép vallásosságának egyedüli bizonyítékát. A legnagyobb gonosztevő is lelkiismeret ellen való vételnek tartaná, a böjtöt megszegni; minden más bűnért könnyű, bünbocsánatot eszközölni. Nem csuda tehát, ha ily szánalomraméltó tudatlanság, s a vallásosság felől táplált hamis meggyőződés mellett a babona, varázslás, az ördög és számtalan más babonás dolgok felől hit annyira el van a nép között terjedve. Csak a papság és a tanító karnak gyökere átalakítása s jobbitása lehet képes Görögország erkölcsi újjászületését eszközölni; és Otto király kormánya e tekintetben — mondhatni — már is igen sokat tett; — de csak lassu léptekkel mehet az előhaladás ez ifju statusban, melyben a papság, a török uralom végén, az országnak egy negyedét birta, mely országban a papok száma 1853-ban 5143-ra ment, s ennek fele részre alig tudott írni, olvasni, — a tanítók száma pedig csak 674 volt.

Daczára a despotismus sokáig tartó nyomása miatt származott szellemi romlottságnak, a görögökben mégis megvan a tanulmányosság, a fogékonyság, a szent tűz minden erőny iránt, s minden nagyinak, nemesnek szikrája. A török járom alatt durvaság, babona és nyomor, véték és elvetemültségbe süllyedve, fölébredt bennök a hajdan hőseinek lelke, az önfeláldozás szelleme; és a szabadságharczban oly teteket vittek véghez, melyek méltók valának a régi görögök hírnevéhez, és a Marco Bozzaris, Rhigas, Maurokordato, Constantin, Canaris és más nevek feledhetlenné lesznek az utókor előtt.

Legnagyobb oka a görögök elvadultságának, öröklött, s maig sem kiürítható, keleties életmódjukban fekszik.

Többé-kevésbé maig is rabszolgálója a nő a férfinak. Szokás és hagyomány által sokkal inkább el van vonva a társaságtól, mint minálunk. — Minden kiképzés nélkül, tunyaságban növe fel, egész ügyessége a cziczomára, valami kevés kötés, mesélés, s egy kevés zenélésre szorítkozik. A lélek minden táplálék, minden művelés nélkül marad. — Fürdők, unalom és télettség a gazdag és előkelő görög hölgyek női kecsét és szépségét időelött elhervasztják; az alacsonyabb rendűeknél pedig egy teherhordó állapot teendőit kell végezniük, mely körülmény a szépség elenyészését csak sietteti.

A görög hölgyek szenvedélyes tánczosnők. Férfiak és nők rendszeren elkülönítve tánczolnak; mindkét nem közötti közös tánc csak bizalmas, rokoni körökben divatozik a közép- és főrangúknál. A görög tánczok tele kellemmel, erővel és kifejezéssel, különösen a lábak mozgásában.

A mostani görög nők a „szép“ melléknév általánosan nem alkalmazható.

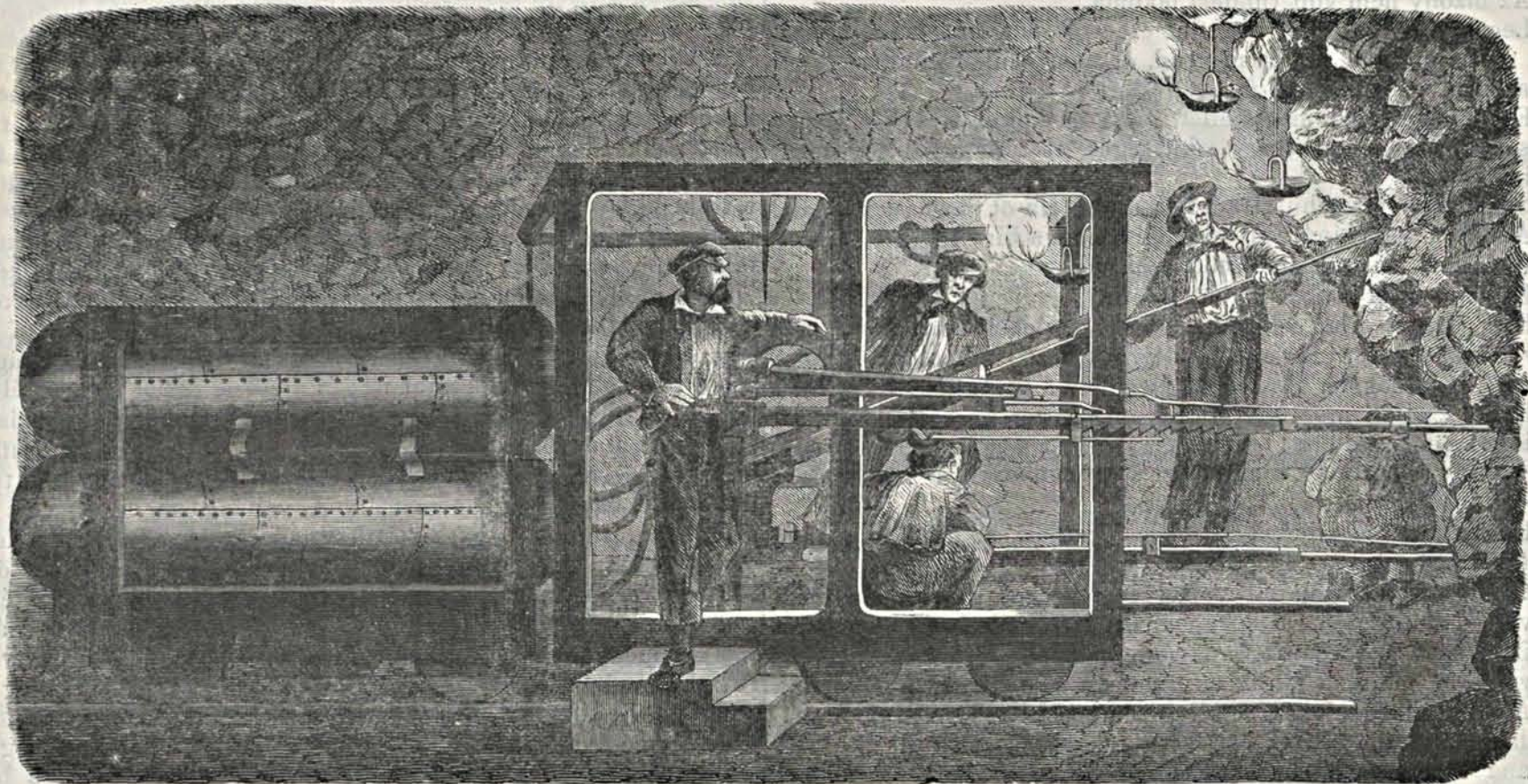
Ha néha, bebarangolva a görög városok utcáit, s bepillantgatva a házak ablakain, találunk is itt ott érdekes női arcokra, de csakis az arc az, mely benyomást képes eszközölni, mihelyt az egész test láthatóvá lesz, minden illúzióknak vége van. — Kellem, méltóság, öszhangzat, s tulajdonok, melyeket a képzelet egy

gyobb városokat — mindenütt a legnagyobb tisztátalanságban tartatnak, — e körülmény kevésbé feltűnő, mint másutt.

A testi szépségen kívül még egy sokkal magasabb tulajdonság is hiányzik a görög nőknél, t. i. a szívnek és léleknek műveltsége, mely a férfiak szemében a kevésbé szép nő értékét is nagy mértékben neveli. Őt görög nő közül négy bizonyosan minden műveltség és iskolázás nélkül nőtt fel; ők még csak olvasni sem tudnak; s egész műveltségök néhány templomi szertartásos mondat ismeretében, melyre valamely pap, vagy szülei által hagyomány szerint megtanítottak, — egy kis zene s nemzeti tánczok tudásában áll.

A szigeteken, különösen Hydra és Spezia szigetén a nők szépség és műveltség dolgában messze túlszárnyalják a szárazföldi nőket.

A görög nők házi és magánélete műveltségökkel egészen karöltve jár; ép oly egyszerű az, mint azon ház külső elrendezése, melyben élnek. — A házak egy emeletesek; az alsó osztályok rak-tárak és boltoknak használatnak, a felsőkben lakik a család. Üvegablakokat csak a nagyobb városokban találhatni; ezeknek helyét legtöbbször kis és bezárható táblák pótolják. A szoba butorzatát többnyire egy, a fal mellett elnyúló, hosszú, széles pad,

A Mont Cénis átfurása: A fűrőgép működése.

szép arc látásakor annak bensejében is föltételez, — mindez hiányzik a göröknőknél, s ez rögtön kitűnik, mihelyt a társas életben vagy nyilvános helyen föllépnek. Az egymás alá helyezett lábakkal való ülés miatt elvész a testnek aránya; a nők járása bizonytalan, s hasonlít egy részeg menéséhez. — A nyilvános élet-től való elzártság, melyben a férfiak által tartatnak, minden mozdulatokban a nevelés hiányát s visszatartó tehetetlenséget árulja el, melyet fekete szemek varázsa sem feledtet el egészen.

És a mit kellemes erkölcsök és szokások még meghagytak a nőnél, azt a kora éres, s az élet gyönyöreinek kora élvezése egészen elrabolja. Nemritkán 13—14 éves korukban férjhez mennek a leányok, s egy év múltán már egy anya boldogságát élvezik. Maga is gyermek még, a csecsemője körüli gondok s a házasság kötelemének teljesítése alatt a fiatal anya szépségét hervadni látván, ennek eltűnését, festékekkel s melegfürdők gyakori élvezésével még maga is sietteti; 20 éves korában szépsége oda van, a kövérségre hajlandó test idomtalan szélességet nyer, s 24 éves korában már öszülni kezd. Ehhez járul még azon öltözetbeli hanyagság, melyhez a görög nők férjhez menetelők után szokva vannak, és a tisztátalanság, mely mindnyájoknak majdnem második természetévé válik; ott azonban, hol ruházat, házak, eszközök — kivéve a na-

néhol tengeri nádból font szék és egy könnyű asztal képezi. — Igen sokszor azonban a lakosztály minden butorzat nélküli, csupán pokróczokkal bevonva; közepén egy kis magaslattal van ékítve, mely a padlózaton tanyázó családnak asztalul szolgál. Egy mellék szobácskában — ha a ház egyél több osztálylyal bir — van a család éjjeli tanyája, mely egy matracból s egy gyapottal bélelt takaróból áll. — Egy könnyű szekrény rejti a ruházatokat, egy másik az élelmi szerszámokat, egy kosár a házi eszközöket. Pincze és konyha a legtöbb háznál ismeretlen. Ez utóbbi a főzés sajátos módja miatt nélkülözhető is; egy egyszerű tűzhely, valamely, az udvaron vagy az utcán felállított kő elégséges ahhoz, hogy a szentet meggyujtsák és egy edényben eledelet főzzenek. Ezeket kívül még találhatunk a háznál poharak, egy víztartó, egy szénkosár, egy tükör és íróeszköz; ez utóbbi leginkább csak *pro forma*. Gondoljunk még ezekhez egy szögletben holmi aprólékoságot felhalmozva, és a háznak egész belső elrendezése szemünk előtt áll.

Minden, a házon kívül levő ügyet, ideszámítva mindenféle vásárlásokat, a férfi végez, és épen nem feltűnő, ha egy hivatalnokot vagy katonatisztet egyik kezében kosárral, a másikban kenyérral az utcán menni látunk.

Ily formán a görögök házi életmódja nagyon egyszerű.

A középsorsuaknál a nő vezet az egyszerű konyhaművészetet

ezenkívül aztán, ha már igen művelt, még egy kis mosáshoz és varráshoz is ért. — Az előkelőbb nők ily kicsiségekkel nem bibelődnek. Magukat cziczomázni, a dívánon elnyújtózni s fürdeni — ebből áll minden házi foglalatosságuk.

A görög férj nem sokat igényel nejétől; ő az egész napot házától távol tölti, foglalatosságai vagy élvezetei után lát, s nevében csak ennek nemét, *nem pedig* az élettársat sz-reti.

Kiss Elek.

A Mont Cénis átfurása.

A szárd parlament 1858. márcziusban elhatározta a Mont Cénis átfurását, hogy a hegy belsején keresztül vasutat lehessen építeni. A szükséges előmunkálatok, melyek azonnal megkezdettek, a múlt nyáron lőnek befejezve, midőn a gépek rögtön hozzá is fogtak a működéshez.

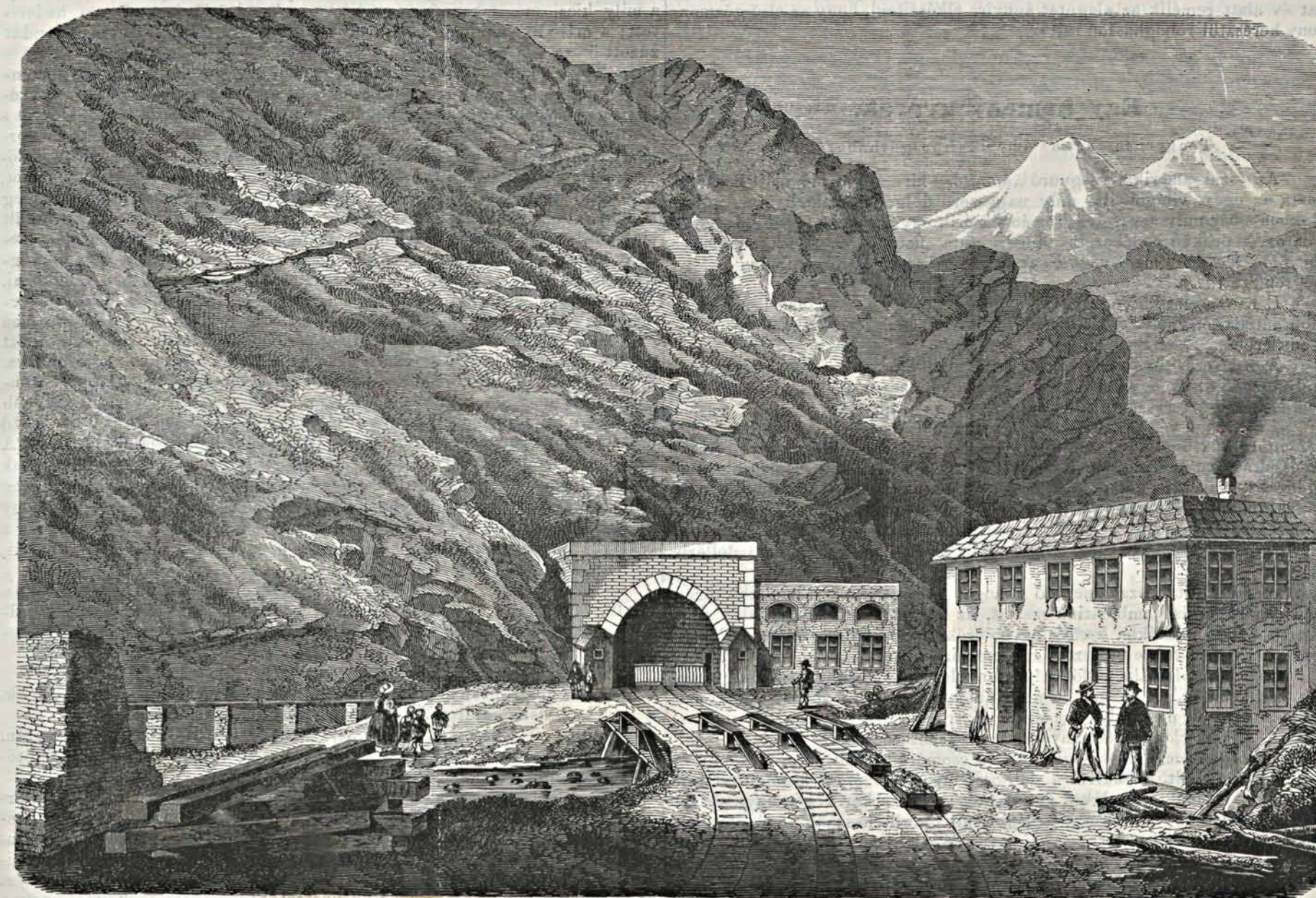
A furási munkálatok a hegy két ellenkező oldalán kezdettek meg, névszerint olasz részről Bardonnèche s francia részről Modane mellett.

22—24 foknyi hőmérsék uralkodik. Ide azonban csak miniszteri vagy igazgatói engedéllyel szabad belépni, mindenkor mérnök kíséretében. A munka éjjel nappal félbeszakítás nélkül foly, minthogy a munkások három szakmában dolgoznak, melyek mindegyike 65 személyből áll, s melyek minden nyolcz órában felváltják egymást. Az alagut mintegy 18 láb magas, melynek alsó részében az aknákat géppel, felső részében pedig, a régi rendszer szerint, kézzel készítik.

Mostanáig körülbelül 4800 lábat haladtak előre; az egész alagut hossza 12,000 méter leendő. (Egy méter valamivel több mint 3 bécsi láb.)

A nagy boltozat alatt egy 5 láb mély csatornát is építenek a nagy mennyiségben előtörő víz lefolytatására. Az alagut balfelén egy nagy cső is fut végig, melyen át a sűrített lég vezetetik azon házból, hol a légsűrítő gép fel van állítva, s mely egyuttal, ha egy szellentyűje megnyitattik, e léget oly erővel és oly nagy mennyiségben bocsátja ki, hogy a mesterséges szél által az aknák füstje, melyek naponként kétszer lobbantanak fel, egy percz alatt kiragadtatik az alagutból. Végül van még egy vízvezető a munkához szükséges víz készentartására.

A fűrőgép vassineken nyugszik, s négy tartályból áll a sűrített lég

A Mont Cénis átfurása: Az alagut bejárata.

Franciaország ez óriási vállalat költségeinek felét viseli, a kivitelle azonban Olaszország egyedül vállalkozott.

Ha az ember a Bardonnèche völgyébe lép s jobbra fordul, halmok közt egy mély utat pillant meg, melynek közepén kis patak fut le a „főhár sziklákról.“ E mély ut végén emelték a nagyszerű alagut elkészítéséhez szükséges épületeket, nevezetesen: egy nagy, palotaszzerű házat, mely díszes kerttől környezve, az igazgatóság s a mérnökök lakásait és irodáit foglalja magában; továbbá a vendéglőt, egy házat a munkások számára, a gépgyárt, a kovácsműhelyeket, a nagy víztartót s egy külön épületet a légsűrítő-készülék számára.

A gépgyárt, mely, valamint a többi műhely is, vízerővel vagy sűrített léggel dolgozik, igen érdekes megtekinteni. Látható ott a fűrőgép egy mintája, mely az utazók kérésére mozgásba hozatik s egy nagy granzitkő ellen működik. A kik az alagutba nem mernek bemenni, itt kielégíthetik kíváncsiságukat. — E gépgyártól mintegy 10 percznyi távolban van, a nevezett mély ut bal felén, az alagut bejárata, mely mellett egy házat pillantunk meg a munkások holmija számára, hol a látogatók még a téli évszakban is lerakják felsőöltényeiket, mert az alagutban nem kevesebb mint

számára, mely kaucsuktömlők által van a fönebb említett nagy csővel összekötve. A gép 4—8 vésűt hoz mozgásba, melyek a sziklába minden irányban benyomulnak. Minden vésű perczenkint 200 ütést tesz, s nemcsak lökve, hanem egyuttal furva is működik, borzasztó ropogás és pattogás közt. A vésűk aczélból készíttvők, jó három láb hosszúak, mégis naponként 150 darab használtatik el.

Ha a gép az aknára szükséges lyukakat megfurta, ezek megtöltetvén, fellobbantanak. A durranások nem igen erősek, de a lég oly erős rázkodást szenved, hogy az embert majd földhöz vágja. A föjtő gázt rögtön a fönebb említett mesterséges szél által távolítják el. Rendszerint 12 aknát lobbantanak föl egymás mögött, s ez minden 24 órában kétszer ismételtetik, ha a szétrobbantott kövek eltakarítása megengedi. E mellett minden 24 órában 3—4¹/₂ lábat haladnak előre, a mi a kőzet minőségétől függ, melynek legnagyobb része varlából (quartz) és granitból áll.

A legérdekesebb épület kétségkívül az, hol a légsűrítő-készülék van felállítva. A légsűrítéshez szükséges vizet egy e célra készült vízvezeték szolgáltatja, mely a Bardonnècheből ide folyó patakából nyeri táplálékát. E víz egy víztartóban gyűlik össze, mely 150 lábra van a légsűrítő-készülék

fölött, s ebből a földalattal a nagy víztartóba foly, honnan tiz hatalmas bronz-csővön át vezetetik az épületbe felhasználás végett.

Van ez épületben 10 nagy, gözkazánalaku vastartály a lég felhőgárára; ezek mindegyike fölött egy cső áll függőlegesen, mely sajátos szerkezetű szellentyűkkel van ellátva, s melyek billegése s a lecső viz által a lég összehúzóerője. E lég ereje, vagy jobban mondva, gyorsasága, ha egy csapón kibocsátatik, egy másodperc alatt mintegy 720 láb. E gyorsaság csak akkor tűnik fel kellő nagyságában, ha meggondoljuk, hogy a legerősebb orkán, mely fákat teker ki a földből s háztetőket szaggat le, egy másodperc alatt legfeljebb 130—140 lábat halad. Látható ebből, mily roppant ereje van e süritett légeknek, mint géphajtó eszköznek, s ha kérdi valaki: mily erő nyoma egy ósse a léget, feleletül azon vizoszlopra kell mutatnunk, mely a légtartály fölötti függőleges csőre nehezül. E vizoszlop sulya 220 mázsa, s ily erős nyomás alatt rohan ki a lég a csőből. Mialatt az alagutban dolgoznak, a süritett lég roppant gyorsasággal használják fel, mely azonban szakadatlanul a fogyasztás arányában pótoltatik s a nyomás mindig egyenlő, mert a vizoszlop folyvást ugyanazon magasságban tartatik. Ezáltal lehetővé válik, hogy a munka éjjel nappal szünet nélkül folytattassék.

Ha valami előre nem látott, rendkívüli körülmények közbe nem jönek, hat év alatt renélük az alagutat annyira elkészíteni, hogy az első gőzmozdony keresztül roboghasson rajta.

Egy kemény gyerek.

Tengeri jelenet az amerikai polgárháborúból.

Az észak-amerikai vasgyuró „Monitor“ híre, rövid idő alatt beharangozta az egész világot. Bár mily nagyszerű dolgok történtek is az utóbbi időkben s bár mily nevezetes események érik egymást jelenleg is; azon csodálatos és örökké emlékezetes tengeri csata, mely márczius 8-án és 9-én Hampton Roadban ment végbe, sok ezer néző szemé láttára, minden kedélyt megrendített.

E harc, eltekintve drámai tragicus hatásától s a sorsnak legsajátosabb játékaival, melyek azt kísérik, időszakot képezend a modern csata-rendszerben.

A part-erősítés, a vaslemez és ellenállhatósága, a kovácsolt golyók erélyének kérdése egyszerre meg van oldva, persze oly váratlanul, hogy nem egy drága tervszámítás fog megbukni ez által.

Ericsson (svéd születésű) nagyon találólag nevezte el harci gépét „Monitor“-nak, önöké. Inteni fogja ez nem csak a zendülőket, kik ez által az északnak tulajdonosságát lesznek kénytelenek elismerni, hanem bizonyos admirális urakat is, kik ezentul nagyon meg fogják rágni: vajjon jó uton vannak-e, midőn frégátókat építtetnek, melyeknek egy darabja 3 1/2 millió dollárba kerül s nem fognak-e kudarcot vallani e kicsi, tengeralatti yankecsőrnnyeteggel szemben, mely 100 nap alatt épült s csak 275,000 dollárba került?

A déliek által északamerikai és angol műsegélyvel, a legujabb törvények javítások és kombinációk szerint, tiz hónapig tartó szakadatlan munkával s nehéz milliókba kerülő egyéb erők által fölpépített véres, „Merrimac“, kénytelen volt e tapasztalást szerezni.

Soha ily kolossális püffölést! Száznyolcvannégy fontosokkal gyyszólva zsebkendőre! A déliek eleinte különféle előnyei voltak. Először is vagy ötször volt nagyobb s hat annyi gőzerővel dolgozott.

A „Cumberland“ kormányosa, ki figyelmesen kísérte minden mozdulatát, a „Merrimac“ gyorsaságát kilencz csomóra becsüli, míg a „Monitor“ csak hatall haladt. Ezenkívül a déli hajó fölfegyverzése is hasonlíthatatlan erősebb. Nyolcz 11 hüvelykes ágyúja két oldalt a két végén egy-egy 100 fontos Armstrong; izzólőésre is képes, mit igazán használt is. A „Monitor“ forgó (revolving) tornyocskája csak két 11 hüvelykes ágyúval volt fölfegyverkezve. Idejéről még az is, hogy egy viharos utjában, majd mindig elborítá a víz, kürtőjébe beszakadt s a tüzet eloltá, a legénységet a víz alatti legnagyobb kinoknak s szenvedéseknek téve ki, úgy hogy kimerülten jelent meg a küzdőterén. A csata javában égett, nem volt veszteti való idő, nem lehetett sokáig okoskodni.

A hajó, mely nem volt kitatarozva, sok vizet „ivott“; a torony, melynek könnyed mozgékonyaságától oly sok függött, be volt rozsdásodva s még semmi sem kipróbálva. Ez uttal először volt föllépendő. Tengerképesége, melyet kétségbevittek, ragyogón megállta a kísérletet. Ellenben nagy hasznát vette 10 lábnyi mélyjáratuságának s így sokkal fűgőbb volt mint ellenfele, mely 24 lábig süllyedt a vízbe.

A „Monitor“ megkeríté a „Merrimacot“ s úgy megabroncsolta, mint pintér a boroshordót. A párbaj 50 lépés távolságra vivatott. A két testről úgy lepatogtak a golyók, mintha csak kaucuklabdák lettek volna. A „Merrimac“ végre türelmetlenkedve, hogy az a kis, szemtelen fizkó két szál ágyújával utját állta s nem közeledhetett „Minnesota“ hajótéstvérehez (együtt épültek), mely pompás frégát tehetetlenül vesztelgett, a parton ugyanazon experimentumot téve, melylyel egy nappal azelőtt a szerencsétlen „Cumberlandot“ nyomorította meg, ennek bordái közé előrenyúló vasorrtát belelütve.

A „Monitorral“ azonban pörül járt.

Ennek erős éle az előretoluló nyársat meghajlította s a támadónak öntestébe fúrta vissza.

Másodszor nem fogja tenni, véle *Stimers* főmérnök.

A küzdők most oly közel voltak egymáshoz, hogy folytonosan érintkezhettek s egymás lehelletét érezték. Széle a „Monitornak“ hozzáférhetlen volt, miután *Ericsson* ütégéből csak a tornyocská, a kormányos házikója s aztán még a négy láb magas kürtő, szolgáltak ki a vízből.

A torony sérthetlenné bizonyult be. Azokra nézve, kik benn voltak, az óriási, közvetlen közelségből kilőtt és egy másodperczben 2000 láb gyorsasággal haladó golyók odaütődése, a saját ütég elsülésével együtt, épen nem lehetett valami adagioszerű.

Két legény, kik gondatlanul a falhoz támaszkodtak, e rendítő rázás által eszméletlenül terült el, de csakhamar ismét fölkapaszkodtak. A többiek ernyedetlenül, jókedvűn dolgoztak tovább, ámbár orrból szájból ömlött vérük. A főmérnök maga forgatta a tornyocskát a négy óra hosszig tartó szörnyű harc alatt. E mütét által az ágyuk a kívánt irányba voltak forgathatók, míg ezalatt a másik oldalon békén meg lehetett tölteni a másik „érezleányt.“ A hajó derekát megsérteni, erre távolról sem lehet gondolni; a golyóknak mindenesetre 25 láb vizen kellene áthaladniok, mielőtt bordáit érnék s ezáltal a lökés hatalmas igen csekélyre apad. Az összecörtölődésnek oly kevés következményei valának, hogy alig lehetett nyomást lenni a hajó oldalán. Az egyetlen sérthető pont a kormányos házikója, mely a mily kicsi, mégis kapott vagy kétszer. Az első lövésre rá sem hederített; a második azonban 12 hüvelyk vastagságú, kovácsolt vasgerendát zuzott össze.

Worden kapitány, ki a kormányos mellett vezérelé a manővert, szerencsétlenségére nagyon közel hozá szemét az apró, vizsgáló nyilások egyikéhez s úgy megebesült, hogy mindeddig nem nyerte vissza szeme világát s valószínűleg egy, sőt tán mindkét szemét örökre el fogja veszíteni. A kormányos meg sem mozcizant helyéről. Végre a „Merrimac“ is kapott egy lövést, mely a víz alatt ütött belébe s arra kényszeríté, hogy földava a harcot, a norfolki ütégek mögé vonuljon. Azóta sem mutatkozott s így hihetőleg komolyan megsérült. Annyi bizonyos, hogy parancsnoka nehezen sebesült meg s hogy a legénység nagyobb része elesett, míg a „Monitor“ a szegény kapitányon kívül, ki *Washingtonba* vitetett, mindnyájan friss egészségben vannak s készen állnak, a szörnyű ellenel minden perczben találkozni. Most, ha lehet, még bátrabbak mint azelőtt, mert az ágyuk k zelését jőforom csak most tanulták el. Kovácsolt golyók fognak most alkalmazásba jöni, míg eddig, a tengerészeti miniszterium elrendelése folytán, öntött golyók használtak. A parancsnokság *Selfridge* kapitányra van ruházva, ki előtte való nap a „Cumberlandon“ oly hősiiesen merült alá; később azonban mégis meg lón mentve. A „Cumberland“ magaviselete a legnagyobb bámulatra ragadja az embert. Az első lövésnek s különösen az első borzasztó összeütközés után, melyre a víz azonnal beszakadt, kockája el volt vetve. A háromszáz legény közül azonban egy sem tágitott. Csakugy záporoztak beljőik a golyók, s halomra dől a legénység. A főnmaradtak azonban ujjongtak még, midőn egy lövésüknek legalább azon egy eredmény volt, hogy a zendülőek zászlóját lerántotta, melyet senki sem mert ismét feltűzni, még a csillagos lobogó érintetlenül hullámozott a levegőben, sőt még akkor is, midőn a hajó derekig merült már vízbe.

Csak e perczben jutott a legénység észbe menekülni. Usztak mint a békák, vagy evet gyanánt fölszaladtak az árboz hegyébe s a hajó hátuljára, hova az ellenfél távozta után, egy csónak jött a szerencsétlenek megmentésére.

Több felénél hullt el

A zászló azonban még másnap is ott lobogott s tanuja volt e csatának, melylyel az „istenküldte“ *Monitor* állt boszat a „Cumberlandért.“

Az új-yorki kereskedelmi kamara, néhány nappal e tengeri csata után, gyűlést tartott, hogy tengerészeti ügyekről s különösen *New-York* kikötőjének erődítése fölött tanácskozzék.

Természetes, hogy a két vértés hajó párviadala képezé a beszéd fő tárgyát. *Ericsson* kapitány, ki a gyűlésen jelen volt, érdem szerint ünnepeletett; a gondviselés után, az általa föltalált gőzütegnek köszönhető leginkább, hogy a „Merrimac“ nem okozhatá a szerencsétlenségek legnagyobbikát. *Ericsson* kapitány ez alkalommal érdekes levelet olvasott föl, melyet az imént kapott volt a harc egyik hőstől, *Stimers* főmérnök úrtól, mely a leirtuk jelenetet stratégice rajzolja. E közlemény pontjainak egyikére *Ericsson* ur a következő nagyrédekü fölvilágosítást adá: „A torony egyik oldalán távcső és reflector van s az általa fölvert kép egy prismában tükröződik vissza. Ha a „Monitor“ megfordították, a torony szintén fordult, mi által a *Merrimac* kapitánya *Buchanan* ur nem kevésbé ütközött meg, úgy, hogy akármiké fordult is a „Monitor“, ennek két nagy szemé mindig az ellenre volt irányozva. — A legénység a hajó legalján is tiszta levegőt szíhat; a hajó elsüllyesztésére legalább is 670,000 font teher szükségesletik; valamint attól sem kell tartani, hogy a reá boruló víz által kárt szenved. Kétszáz lépésnyi távolságra — egyenes irányban alkalmaztatva a csöveket — fenékebe lövi az ellen hajóját s ha kovácsolt golyó lesznek, akármily nagysága hajóját megbirkozik. Egy lövés másfél másodperc alatt éri a másikat. A *Worden* kapitány szerencsétlenségét illetőleg azon magyarázatot veszszük, hogy a hajó oldalához ütődő golyók porrá zúzódva, ennek szeméi röplíttek a derék *Worden* arcába.“

A hősök faja nem halt ki még, a lángoszek is megszületnek.

Akad-e majd oly elme és szív, mely a világ számára biztosítani fogja a békét?

B. A.

Vas-termelés.

Ki ne ismerné a vasat, a fémek eme legszükségesebbjét? mely nélkül sem szög sem fejsze, annálkevésbbé gőzgép és vasut nem képzelhető; mely általában a mindennapi háziesszköz, s az emberiség szükségei és kényelmére szolgáló különemű iparnak alapja és feltétele? Ki ne ismerné legalább annyiban, hogy más fémektől meg tudja különböztetni? Ámde többen lesznek a nagy közönség körében, a kik annak termelési módját és iparának viszonyait, vagy épen nem, vagy csak felületesen ismerik, s ezeknek vannak e sorok szánva.

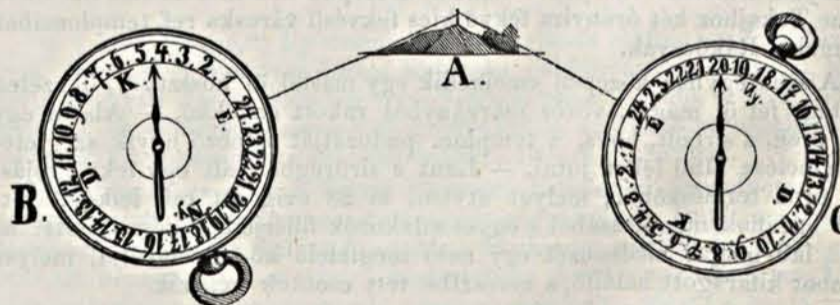
A vas, a természetben tiszta fémek állapotban nem szokott előfordulni, és azért azt az emberiség igen soká nem ismeré. A régi gallusok fegyvere s így aligha nem *Brennus* híres kardja is *rézből* volt még, nem *acézből*, s az amerikai ősi népek, azon földön, melyben a vaskő és kőszén több helyen kimeríthetetlen mennyiségben találatik, még *Columbus* idejében a vasról fogalommal sem bírtak. Régen ismerték az aranyat, ezüstöt, mert ezek nemes érczek, mik az *éleny* (oxygen) behatásának erősen ellentállanak és azért a természetben nem ritkán tiszta fémek állapotban mint ugynevezett termés-arany, termés-ezüst, előfordulnak; de a vas nem nemes ércz, azt a levegőben, vízben, savanyokban létező *éleny* gyorsan emészti, annyira, hogy ha ezelőtt több száz évvel bármi nagy mennyiségű vasat a földbe rejtettek volna, abból ma csak rozsdát s egy kis iszappal keverve valóságos barna kővet találánk, a miről előbbeni állapotjára ismerni nem bíránk. Valószínű, hogy az emberiség figyelmét a vasra legelőször is a *hullókő* (meteor) vonta, melynek legnagyobb alkatrésze fém vas. E hulló kővek, sok valószínűséggel egy, vulkanikus erők által szétrepesztett kisebb égi test romjainak tartanak, mik földgömbünk szomszédságában, saját pályájokon a nap körül forogván, leginkább az ősi napéj egyenlítő idejében, annak közelébe jutván, az által pályájuktól elvonatnak, s roppant sebességök által megtüzesedve, hulló csillagok gyanánt, ropogással a földre sültnak.

A kívánság: hogy e hulló kővekhez hasonló fém tetszés szerinti mennyiségben állíttassék elő, az emberek között igen természetesnek tűnik fel; s a föld termékei között legalkalmasabnak látszhatott a delejes vaskő, (Magnet-Eisenstein) akár külső kinezés, akár sajátlagos sulyát tekintve, arra nézve, hogy olvasztás által kísérleteknek vetessék alá. Képzeltető, mily nehezen sikerültek e kísérletek, miután tudjuk, hogy a vaskő pusztá olvasztása, ha az egyszersmind nem *éleny*telennítetik avagy reducatik, a mi *széne*y által szokott történni — ismét csak olvasztott vaskövet ad. — Még is csak ily módon készíthetett a vas hosszú évszázadokon keresztül, a mint azt a gömöri és szepesi hegyekben gyakran hozzáférhetlen magasságokban maig is találtató salak-dombok bizonyítják. A hol a felszín alatt gazdag és könnyen redukálható vaskövet találtak ős erdők közepett, ott egy pár lábnyi kemenczét rögtönözvén, abba vegyesen szenet és vaskövet szórván, az utóbbit egyszerű fujtató segítségével olvadásra bírták, az olvadott vasat pedig tovább fujtatván és kavaráván, a mennyire megüvedett, porölyökkel tovább nyujtották. Könnyű belátni, mekkora fának és vaskőnek árán nyertek egy kevés vasat; ámde akkor a két elsőnek becse nem volt, mint gazdátlan vagyon csak arra szolgált, hogy a kinek kellett, magáévá tegye; a munka sem becsülteget sokra, de annál többre a nyert készítmény. Napjainkban is ugyancsak fával, illetoleg szénnel, vaskőből és munkával készül a vas, de amazok nagy becse s ennek aránylag csekély ára mellett, mennyi értelem, gond és fáradság kívánatik nevezetesen pénzkészlet mellett, hogy olyan vasat állíthassunk elő, mely mellett mindezekért, a költség levonása után, fáradságunk jutalmául mázsánként néhány krajczár fenmaradjon?

Vaskőnek nevezük azon ásványokat, mik vasat *legendő* olvasztásra érdemes mennyiségben s jó, használható minőségben tartalmaznak. Ritka test az, melyben bármi csekély mértékben vas ne volna, még az ember vérében is van (bár azt nem a miatt szokták ontani); másrésről vannak ásványok, mikben felényire van vas, például a *vaskőz* (Eisenkies), csakhogy a kénkő megfertőztetése miatt hasznavehetetlen, azért csak olyan érczeket nevezünk *vaskőnek*, mikben a vas jó minőségben legalább 25—30 perczent (száztöli, azaz századrész tartalma) s csak kivételesen használunk szegényebbeket, vegyítékül a gazdagabbakhoz bizonyos egyéb olvasztást előmozdító elemek miatt. A vaskő sokféle, alkatrészeire

s elnevezésére nézve, s alig van a vegyésznek nehezebb feladata, mint valamely vaskövet pontosan elemezni. Legyen itt elég csak *két fő válfaját* megkülönböztetnünk, mely Felső-Magyarországon leginkább fordul elő. Egyik a *barna* vagy *lány* vaskő, mely veres, barna, sárga, fakó, fekete színvegyületű, törése földnemű, néha iverges, csigás, s akkor *üvegfi* (Glaskopf) nevezet nyer; a másik a *vaspát* (Spath) fehér, sárgás, szürke, de a levegőn és tüzbén megbarnul, hosszabb idő alatt főképen nedvesség által félig vagy egészen barna vaskővé átváltozik. Ezen pátot soká nem ismerték, s egy pár századdal ezelőtt a rozsnói hegyekben virágzott ezüstbányászat idejében, a munka utjában állott vaspát-régeket nagy erőfeláldozásával kitorék, s mint hasznavehetetlen kőveket a bányászúre (Halden) kihányták, a honnan napjainkban már egy pár millió mázsát felszedtek s felhasználták. A pát főelemei szén-savanyos vasélegecs (Kohlensaures Eisenoxydul) a barna vaskő víz és vaséleg (Eisenoxyd-Hydrat) tartalmazza e vaskővek átlagosan 40—50 perczent tartalmuak, de találkoznak gazdagabbak is, miket szegényebbekkel szokás vegyíteni, miután 40—45 perczent felül levő vegyítéket olvasztani nem czélszerű.

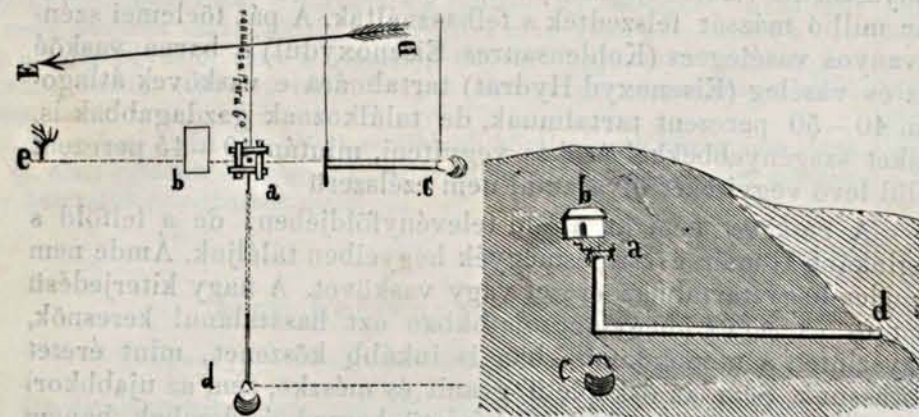
A vaskövet nem az alföld televényföldjében, de a felföld s leginkább Gömör- és Szepesmegyék hegyeiben találjuk. Ámde nem minden hegy tartalmaz érczet vagy vaskövet. A nagy kiterjedésű *granit* és *mész*kő-hegyláncolatokban azt hasztalanul keresnök, ugyszintén a homokdombokban is inkább kőszent, mint érczet kutassunk. Sem az ösképletű *granit* és *mész*kő, sem az ujabbkori *mész* és homok, vagy vizalatti képletű hegyek és dombok, hanem az *átmeneti* közép képletű hegyek tartalmaznak érczet és vaskövet, a hol az *tömegekben* (Stockwerk), *telepekben* (Lager), minálunk leginkább *menetekben* (Gang) fordul elő. E menetek a hegyekben leginkább nagy és tartós repedésekkel hasonlíthatók össze, mik különböző vastagságúak, fekvésűek és irányuak, de a mi nevezetesen és a mi által tudományos értéket nyernek, ezen háromféle kiterjedésüket rendszerint nagyobb távolságra is megtartják. Jelesül az *irányt* némely menetek több völgy keresztülhasítása, és közben kiemelkedett ujabbkori idegen képletű hegyek daczára is, nem ritkán mérföldekre is meg nem változtatják. *Vastagságára* nézve 2—3 lábnyiak, (vékonyabbak, a művelést nem fizetik ki) — sőt 10—15 ölesek is; — *dőlésre* nézve fennálló, vagy fekvők, a mint inkább a függőleges vagy feklejes vonalhoz hasonlítanak, mert hátrántos valamennyi; *irányra* nézve, a tájnak különböző része pl. kelet, délnyugat stb. felé vonulók, a mi az *irányt* 24 órára osztott bizonyos tájával (órájával) jeleltetik. — Mivelteik a vaskő vagy a felszínről rendetlen gödrökben, vagy földalatti *aknák* (Schacht, függőleges kutak); *alagok*, *vájának* (Stollen, feklejes folyosók) vagy *Schlepppek* (lejtős folyosók) által, mikben a bányász magát az iránytűvel tájékozza; bányamérnöki térképek szerint pedig tökéletesen eligazodik. Ezen iránytű a közönséges használatiaktól eltérő beosztással bír, s nem lesz érdektelen azt egy pár szóval megismertetni, annyivalinkább, hogy az 1854-ik évi ausztriai bányatörvény szerint, (mely daczára annak, hogy alkotmányellenesen uton hozottt be, s a rajta átvonuló elv szorosan nem is alkotmányos szellemű, mégis csak országgyűlési intézkedés által lesz változtatható, vagy megszüntethető), még kutatáshoz sem kezdhet az, a ki ezen iránytűvel nem ismeretes.

Zsebbeli iránytű.

A fentebbi ábra egy zsebbeli iránytűt mutat, mely külsőképen órához hasonlít. Az iránytű kékes hegye, tudjuk, állandóan észak felé mutat, bár merre fordítsuk is a keretjét, melynek köriméjén négy sarokra a tájak *E*(szak), *K*(elet), *D*(él) és *Ny*(ugat) láthatók, *viszajára* írva jobbról balra; ekképen vannak az órák is, 1-től 24-ig, azonfelül minden óra 15 s az egész kör 360 fokra osztva rájegyezve. Ha már most valamely menetnek a *vonulását*, avagy

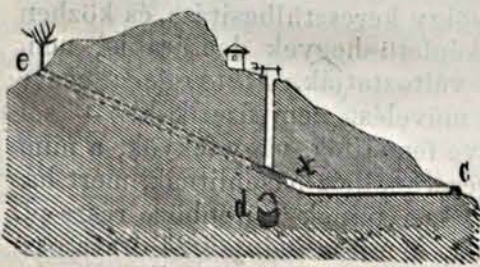
valamely pontnak egy más állandó ponttól való irányát, akarnám meghatározni, akkor az iránytű keretjének É(szak) pontját magam elé vévén, D-től E felé végig tekintve, a vonulás hosszában, illetőleg a keresendő pontra *célozok*, s azon órá, melyet a keretnek ezen helyzetében az iránytű mutat, jelenti a keresett irányt. Az A. tárgy a B. pontról irányozva 5 óra — fok, a C. ponttól ellenben 20 óra — fok tája felé fekszik. — Az elosztás 24 órára sokkal helyesebb, mint az időmutatóknál a 12 óra, a hol nem tudjuk, hogy délelőtti vagy délutániakat értsünk-e? itt azonban világos, hogy pl. a 6-dik óra keletet, 18-dik óra nyugatot, 24-dik óra éjjelt jelent stb. és pedig azon tájat, a hol a nap reggeli 6, délutáni 6 óraker látható avagy gondolandó.

Bányamérés (alaprész).

Bányamérés (keresztrész)

A bányamérés némi megismertetése végett tegyük fel, hogy valamely hegy oldalában, aknával kutatva, vaskömenetre akadtam, a mit a bőséges víztelenség miatt onnan nem mívelhetek, s szükségem van egy alkalmas mélyebb pontról *alagot* verni alája. Kifürkészem tehát iránytűvel a menet *vonulását*, fokmérővel a *dőlését*, s ha akkor tudom, hogy az pl. 4—5 láb hatalmas; keletre nyugatra 17 óra 6 fokra vonul, és 40 fok dőléssel bír, *dél felé* nem pedig *észak felé*, akkor arról egy képet irok papírosra, a mint a *menetet* — bízva nem változó irányában és dőlésében — a földgyomrában kelene látnom, ha szememmel

Bányamérés (oldalrajz).

keresztülhatolni bírnek, oly czélból, hogy a nak folytatását a felszínen felkereshessem avagy azt a legrövidebb, vagy legczélsebb, vagy alagot tetszés szerinti pontjant utólrhessem. E kép háromféle: *alaprész*, mely a tárgyat úgy tüti fel, mintha azt felülről; *oldalrajz*, mintha oldalt; *keresztrész*, mintha előlről tekintve szemlélnék, mint a fentebbi ábrák mutatják. — *Szontagh Pál.* (Folytatjuk.)

A Rákóczyak temetkezohelye.

Nem Felső-Vadász, nem Regéc, nem Sárospatak az itthon megholt Rákóczyak temetkezohelye, — hanem az Árpád óta híressé lett Szerencs. — Eme Tokajhoz két órányira fekvő kies fekvésű városka ref. templomában fekszenek a Rákóczyak.

A szentgyház közepén emelkedik egy másfél öl hosszú, 3/4 öl széles, s mintegy fél öl magas, vörös márványból rakott emlékkő. — Alatta egy tágas üreg, a sírbolt, hova, a templom padozatját képező egyik szegletes kő felemelése által lehet jutni. — Lent e sírűregben áll egy fekvő tojásalakú urna termésköböl; melyet atyám, ki 28 évig ott ref. lelkész volt, buzgó hazafiak megbízásából s egyes adakozók fillérjeiből készítettett; az 5 és 1/2 láb magas medenczét egy alak megfelelő kő-fővel borítja, melyen a gombot kifaragott halálfej, s keresztbe tett csontok képezik.

E kőurnában fekszenek Rákóczy Zsigmond erdélyi fejedelem csontjai; a gyakori látogatók előtt különösen feltűnik a koponya, melyen 18, részint vágás, részint szúrás vehető észre; kard, buzogány, s csákányütések világos jeleivel; a teljesen épségben levő lábszársontok oly nagyok, hogy az élőknek, az elhaltaknak véleménye szerint, magasabbnak kellett lenni egy ölesnél; az emberi csontváz teljes épségben összerakható volna, néhány apróbb részeket leszámítva, miket a gyakori látogatók emlékül vittek el, így egy nevezetes látogató egy fogát, egy másik pedig egy hátergincz-csigalót, kinek kezébe egy gyűrű is jutott, mi a csontok urnába helyezése alkalmával találtatott; de vannak itt kisebb csonttöredékek, melyek a nép bizonyításá-

szert, nője és gyermekei csontjai volnának, ezek nagyon elévült állapotban vannak.

Hogy itt igazán Rákóczy-hamvak mellett állunk, bizonyítja a templomban álló emlék mind négy oldalán levő irat, melyet a Rákóczyak címere szárnyas ló és kardot tartó griff-madár díszesít, mindannyi a veres márvány emléklapjaira nem durva munkával bevésvé levén. — Az emlék mind a négy oldalán van irat, felső lapján is, két szakaszban; mind latin, s többnyire hexameterben van írva; — csak a déli oldalon van egy magyar vers, mely így hangzik, hiven követvén az irmodort:

„Itt nyugszik Rákóczy Zsigmond, — Az iámbor felőle jót mond, — Magyarországnak támasza vala cziaszarunk tanacha; — Szendrő czudalta erejét, — Egher karját, nagy elméjét, — Erdély szerette oltalmát, Az Teórék félté hatalmát, — Mi honyunkban lakó népek, Ohajtuk mint igaz hívek, — Azért Szendrő, Magyar, Egher, Cziaszar, Erdély és minden ember Sirassad édes atyádot, megholt Rákóczy Zsigmondot.“ —

Az északi oldalon ugyanez áll, latinul, mint ezt az első sor mutatja:

„Hic Zsigismundus ovans post ultima fata Rákóczy.“

A felső lapon világosan ki van írva latin versekben, hogy meghalt Felső-Vadászon 1608-ban, ez emléket állították „tres filii, Georgius, Zsigismundus et Paulus Rákóczy. Anno domini 1618.“

A templom boltozatában becsinalva áll Rákóczy zászlaja. azaz ma már csupán a nyele. — Atyám említé, hogy Szerencsre menetele alkalmával (1828.) még egyes foszlányai voltak, melyek lassanként lehullottak.

1848. előtt Döbrentei Gábor is megkereste, s megnézte e még akkor porban heverő ereklyét, — s atyámat kérte, hogy az emlék rajzát legkisebb részleteivel küldené meg neki; — atyám teljesíté, némi felvilágosító leirással együtt felküldé neki, — Döbrentei halála után pár évvel visszakerült a rajz is, a jegyzet is. A rajz nincs használható állapotban; de ajánlható volna egy másikkal megszerzése. Az adatokkal atyám leirása után szolgálhatok részint az emlék emeltetését, részint annak 1700. elején történt feladatását, s más viszonyait is illetőleg. — Ide kellene letenni II. Rákóczy Ferencz hamvait is.

Marikowsky Gábor.

Egyveleg.

+ (A moldovai magyarok száma) jelenleg 48,674, mely szám következőleg van felosztva: a jászvárosi kerületben 7007, a bákóiban 17,762, a szerethiben 14,072, s a tatrosiban 9833 magyar lakik. Templomuk 88 van 24, többnyire magyarul nem tudó olasz pappal.

+ (Adatok a dohányfogyasztáshoz.) Egy rouen-i tudományos társulat ülésében dr. Dumesnil a dohányzás káros voltáról tartott előadást, s kimutatta, hogy ezen, az egészségre szerinte annyira ártalmas szokás napról napra nagyobb mérvben terjed, úgy hogy a dohánytermelő országok már alig képesek a szükségletnek megfelelni. Amerikában a dohányfogyasztás sokkal jobban terjed, mint a termelés. Angolország, mely semmi dohányt sem termel, évenként 15 millió kilogramme-ot (egy kilogramme 17/10 bécsi font) fogyaszt el, s a legközelebbi tíz év alatt a fogyasztás egy negyedrész-szel nagyobodott. 1854-ben az egész földön összesen 253 millió kilogramme fogyasztott el. Föltéve, hogy a dohányban átmérőleg 3 százötöd nikotin van, kitűnik, hogy évenként 7,500,000 kilogramme fogyasztatik el e veszélyes mérgeből, melyből néhány csepp halált okozhat.

+ (Pör a sáskák ellen.) 1338-ban a sáskák Tatárszögből Magyarországon át Németországba költözvén, Bertalan napján Botzent lepték el. Repülések 17 napig tartott. reggeltől estig szakadatlanul, s fölemésztek minden zöldet, a szőlőt kivéve. Ezután fölkerelkedtek s a tenger felé vonultak. A kalterni pap pedig pört indított ellenök, melyben a következők ítéletön hozva: „Mivel a sáskák az országnak s a lakosoknak oly sok kárt okoznak, ítéltetik: hogy a lelkész a szószéken, égő gyertyák mellett, őket nyilvánosan megdorgálja. Az atyának, fiúnak és sz. léleknek“ nevében. Ezen ítélet rendszeren végre is lön hajtvá. A régi krónikák többily pörrel is emlékeznek. Ilyen az, mely 1579-ben Lausanneban kezdett a pusztító rovarok ellen, a törvény rendes formája szerint. A vádlottak védőjeül egy nem sokkal azelőtt elhunyt makacs patvarkodó lön kinevezve; minthogy azonban sem a védő, sem kliensei a törvényszék előtt meg nem jelentek, in contumaciam elítéltvén, excomuniáltattak s felhívtak a lausannei dioecesis elhagyására. Azonban az elítéltek oly makacsok voltak, hogy a bölcs törvényszék emez ítéletének nem engedelmesskedtek. Hasonló pört indítottak Troyesben 1516-ban a hernyók ellen. Akkor volt az!

+ (Az angol csatornára híd akarnak építeni,) mely Angolországot Franciaországgal összeköesse. A Calais és Boulogne közti csatorna szélessége 18 angol mérföld (mintegy 4 1/2 angol mérföld tesz egy német mérföldet); a tenger legnagyobb mélysége 186 láb. A híd 160 kerek tornyon nyugodnék. A költségvetés 30 millió font sterlingre van határozva.

© (Adoma.) A lapokban a következő adoma olvasható: A francia trónörökös a napokban császári atyjához fordult, hogy megtudakolja tőle, mi különbség van e szavak közt: *accident* és *malheur* (véletlenség és sorscsapás). A császár a következő példa által igyekezett ezt megértetni: „Kedves fiam, lásd, ha bátyád, Napoleon hg vízbe esnék, ez *accident*; de ha kihüznék, az már aztán igazán *malheur*.“ Ez adoma forrását nem nehéz fölismerni. A „P. Hírnök“ azt jegyzi meg rá: „Ez is jellemzi a párisi hangulatot!“ — nem azt jellemzi biz az, hanem némely emberek ohajtását fejezi ki.

Vasárnapi Ujság 15-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

Levelek a londoni kiállításhoz.

V.

London, április 1-jén.

A megnyitási ünnepély programja felsőbb helyen is jóváhagyatott s következőből áll: A királynét képviselendik a *Cambridgei* herceg, a *Canterbury-i* érsek, a lordkancellár, viscount *Palmerston* és *gróf Derby*. Azonkívül jelen leendnek: valamennyi miniszter és kir. biztos, a külföldi követek s az idegen bizottmányok elnökei, kik különösen fognak meghivatni. Továbbá az alsó- és felsőház tagjai, püspökök, az egyetemek, községek s tudományos társulatok előljárói, a hadsereg s flotta tisztjei, ugyszintén az önkénytesek parancsnokai is stb., mind a legnagyobb pompában.

Az ünnepély az épület hajójában s az ezt kiegészítő, oldalt eső kupok alatt fog végre menni.

A kir. képviselők s a tiszteletbeli vendégek elfogadása után a déli középpontj udvarban, a vonat sorozik s a nyugati kup felé tart. Ott a trón leend fölállítva, hol is a néphymnus első strófájának eléneklése után, a felirat fölolvastatik; erre a vonat, a középhajó hosszában a keleti kup irányában fog haladni, hol a megnyitási ünnepélyének zenéi része következik.

Erre a vonat visszamegy a nyugati kup alá, a londoni püspök rövid imát mond, a kórus halleluját zeng, a néphymnust éneklí végig és a *Cambridgei* herceg megnyitottnak hirdeti a világhiállítást. A jelenet élenkítésére a déli udvarban nagy zenekar működendik.

Mi az épületbeli haladásokat illeti, azok az utóbbi napokban szinte mesés gyorsaságuak valának. Az állványok e hét végén jóformán mind elülednek, a kupok be vannak fejezve, a bejáratok szabadok s az óriás épület minden pontján hangyszerű nyüzsgés vehető észre. Vagy 8000 küldemény beérkezett már; az angol osztály gyorsan telik. Ebben s más nemzetek osztályában a kirakatok nagyrészt föl vannak már állítva, sőt olyanok is vannak, melyek tökéletesen berendezék.

A nagy tropháák a középponti csarnokokban fognak fölállítatni, a szobrok itt-ott szintén glédában állnak már, az egyes országok a kötélt ideiglenes határa választja el egymástól, a szeretetreméltó francziák magas kerítésükből leengedtek valamit, szóval: kezd az épület belje jellemet és színezetet nyerni.

A beküldés határideje a tegnapi nappal letelt ugyan, de azért tardevenitibus mégis nyitva áll a kapu; valószínű, hogy e hó 15-ig fog meghosszabbítani a terminus. Ha a kapukat bezárták volna tegnap, rosztallá a kiállítás ügye, miután ez óráig alig fele érkezett meg a bejelentett küldeményeknek. Magát a kiállítót nem érheti a késedelem vádjá egészen, hanem inkább a kiállítás bizományosait, kik az épületet a kifizető határidőre nem adták át kikötés szerint, bár itt ismét a fő-főrendezőket kellene megszidni, kiknek minduntalan valami új jutott észbe. Természetes dolog különben s ha egy esztendővel nyulna is továbbra a megnyitási órája, még mindig kerülne elég alkalom, változásokat és javításokat tenni. Rómát sem építették egy nap. — Az utolsó napokban az áruk összetörölésölése a hitelenségig ment. Az épülethez vezető utakat és kapukat a szekerek és hordárok tömege úgy eláította, hogy a legkeményebb ostrom se különben. Megtörtént már az is, hogy a fuvarosok, ha beleuntak a várakozásba, kifogták a lovakat s az istenekre bízá az árucikketeket. Másnap aztán ismét előjött, megnézendők: vajjon hozzáférhetőbb-e már az erősség. Ezen operatív nehézségeink levét, természetesen maguka kiállítók is sziszák meg. Ezeknek egyike, ki nehéz gépeket küldött be, 16 lovat 3 napig volt kénytelen fizetni, mert ily sokáig tartott, míg a gépek a nagy portáléba bevonulhattak. Egy Rómából érkező kolosszalis márvány-relief vagy száz szekérnek zárta útját s kereken járó állványa oly mélyre ereszkedett a macadamizált földbe, hogy sok gép segedelméhez kellett folyamodni, mi kimozdithatták, de aztán mégis csak kimozdították meleg helyéből — ezt a római márványdarabot.

Hatalmas szolgálásokat tett ezen zürzavarban a *Bray* patentje szerint szerkesztett utcazi mozdony, mely egy tucztal csúcsosan rakott terhes szekérral olyan könnyen elszaladt, mintha csak apró taligák lettek volna.

Végül mégsem tagadható, hogy a munkások és emelő-gépek száma ki nem elégít, az árukat gyorsabban kellene rendeltetésük helyére juttatni. Könnyebben kimenthetők a gyarmat-áruk körül történő késedelmek. Itt maguk az elemek dacoskodtak, így például Canadában valamennyi vasutat hófúvatagok borították, az ausztráliai küldemények meg, kevésben mult, hogy mind el nem égett a hajón.

Az Egyesült-államok számára kihatott tét egyes részei a déli államoknak lőnek kiosztva, melyek hangosan panaszkodtak, hogy nagyon szűken vannak; Ecuador Görögországnak kénytelen valamit átengedni s még több ily csere fog történni, mielőtt teljesen be lesznek rendezve az egyes országok.

Az Egyesült-államok, mint olyak, nem lesznek képviselve, miután kormányuknak, melynek naponként kiadásai 5 millió dollárra rúgnak, 32,000 dollárt, egy külön bizottmány elküldésére, meg nem szarazott a kongresszus. Egy nagy szobor, néhány mell-szobor s különféle varrógép mind, mi az észak-amerikai művészetből és iparból látható lesz ezuttal. Az újonnan fölfedezett amerikai földolaj, mely Canadából küldetett be, gyul-

kony természete miatt künnszorul. Bizonyára nem tulzott előrevigyázat, bár e petroleum nyers állapotban nem veszedelmes.

Ausztriának 36,000 □ láb jutott az egész terület.

A kiállítás ideje alatt a vasutak ára a *continens* is 30% el fog alászállni.

Még egyet. Hazámbebi gazdászoknak és borászoknak a következő jó tanácsot adom, melyet átalán véve olyan hazámfiak is elfogadhatnak, kik se nem gazdák se nem borászok.

Jó volna, még június 23-a előtt ideérkezni. Mielőtt futólagosan egyszer körültekintettek az épületben, nézzék meg tüzetesen a marha-kiállítást, 26-án a virág-kiállítást. Míg ezt elvégezték, a jury tagjai kétségtelenül befejezendették már munkálataikat, a világ valamennyi tájékból lesnek jelen mezőgazdák, kikkel érintkezni mindenki — kit illet — sietni fog. A jury dolgaitól megszabadulva, legjobb kalauz fog lenni. Ki szállást s evvel egész ellátást, vagy csak szállást és reggelit akar, forduljon levélben a bizottmányhoz s mire Londonban lesz, a körülményekhez képest a legolcsóbbat fogja átvenni a jury kezéből, melynek természetesen a legjobb összeköttetései vannak. Leveleket, melyeket vár, az itt következő felirat szerint czimeztessen, ha gyorsan és biztosan akarja azokat megkapni.

Imperial austruian commission.

6. Onslow Crescent Brompton.

London S. W.

Az illető levél czime ezen czim fölé irandó. — Magyar borászoknak meg ezt: Alig volt még ily jó alkalom, borokat nagymennyiségben küldeni a világ piacára — de nem kiállított borok gyanúán, hanem használatul a különféle kereskedőknek s vendéglősöknek. — *Veillard* és *Martin* egy angol házzal szövötkezve, bár mily nagymennyiségű eladására vállalkoznak s készpénzzel, átvétel után rögtön fizetnek. Ugyszintén a párisi *Valentine* et *Comp.* ház is, (*Place St. Victor*.) Hanem aztán jól legyen minden üveg bepakolva s megtöltve. Hat rossz pinczester sok száz borász jó hírét legalább tíz évre képes elrontani. — Ha sokat adnak el, juttassanak nekem is egy pár üveggel, hadd irtsem őket a magyar ipar s hazánk boldogságának fölvirágzására.

Dr. Tökés.

Irodalom és művészet.

+ („Görögország történelme.“) Ily czimű munkára hirdet előfizetést *Lubrich Agoston*, beszercebányai gym. tanár. A mű két kötetre terjedt, előfizetési ára 2 ft, mely azonban csak a könyv átvételekor fizetendő le. Beküldési határidő: ápril 20-ika. Ajánlására legyen megemlítve, hogy a tiszta jövedelem a beszercebányai magyar olvasóegyletnek van szánva.

+ (A nemzeti színházban) f. hó 15-én Mendelssohn „Paulus“ czimű oratoriumát adják elő. Azt mondják, hogy a zenede növendékein kívül még 300 (!?) műkedvelő vesz részt az előadásban. Vajjon hol fogdosnak össze ennyi műkedvelőt?

+ (Szigligetinek) jelenleg 72 színműve forog a színpadon; ezek közül 33 drámai mű, 27 népszínmű és vaudeville s 11 vígjáték. A termékeny író kilencszer nyert 100, s egyszer 50 aranyas pályadíjt.

+ (Szathmáry Károly) Békésen „Zászló“ czimű lapot szándékozik megindítani. Így majd lassankint hazánk minden vidékének meglesz saját közlönye.

△ (Hugo Viktor „Les miserables“ czimű regényének első kötete) az eredetével egy időben 10 nyelven jelent meg. Magyarra áttétele most van munka alatt.

△ (Gerenday, jeles szobrász hazánkja) Vörösmarty síremlékének kicsiben hasonmását készíté el a magyar marványok legkitűnőbb fajából. E szobrocška, mely Gerenday raktárában néhány napig közszemlére volt kitéve, a londoni világhiállításra fog küldetni. Rajzát a Vas. Ujság közölni fogja.

+ („Árvizkönyv.“) Ily czimű albumra nyitnak előfizetést Ábrahámffy János, Ferencz és Mennyei József Kalocsán, példányonként 2 ft-juval, mely összeg Kostyák János, kalocsai gyógyszerészhez küldendő. A tiszta jövedelem, ha az előfizetők száma 800-ig emelkedik, az összes hazai, ellenkező esetben csak a sárközi árvizkárosultak fölségelésére fordítatik.

+ (Fényképcsarok.) Veress Ferencz, kolozsvári fényképész a két magyar hazában született nevezetes egyéniségekből egy fényképcsarokot szándékozik előállítani, melyet füzetekben fog kiadni, minden füzet 50 egyen arczképét hozván, rövid életrajza kíséretében. A terv részletes meghatározása, valamint a fényképezendő egyének kijelölése végett a hazai nemzetiségek kolozsvári képviselőiből egy bizottmányt kért föl; e bizottmány tagjai: Ujfalvi Sándor, gr. Bethlen János, gr. Lázár Miklós, Fekete, román esperes, Hincz György, evang. lelkész s mások, kik néhány nap alatt az alapszméket megállapítják s aztán az egész program a közönség elé fog terjesztetni.

© (Emich Gusztáv „Nagy képes naptára“) 1863. évre is meg fog jelenni, *Vadnai Károly* és *Szokoló Viktor* szerkesztése mellett. Reméljük, hogy ezuttal jobb képek lesznek benne, mint a tavalyi folyamban voltak, előfizetési ár 1 ft, mely Emich Gusztávhoz június végeig küldendő be.

+ (A Girókuti P. Ferenc által szerkesztett „Magyarország gyümölcsésze színezett rajzokban“) című füzetekből megjelent a második, hozván a „pönyikalma“, „nagyenidi narancs-alma“, „aranyermény“, „ősi sylvestre“ és „egri körte“ természetű, színezett rajzait, ugyane gyümölcs-fajok átmetszeteinek rajzaival együtt, leíró szöveg kíséretében. Ezen, a maga nemében irodalmunkban eddig páratlan vállalatot annál inkább ajánljuk a közönség figyelmébe, mert kiállítás költséges voltánál fogva, csak tömeges pártolás mellett tarthatja fenn magát. Ára 6 füzetnek, melyben 24 színezett gyümölcskép, ugyanannyi átmetszeti rajz van, leírással együtt, 10 ft.; a „Falusi Gazdával“ (melynek ára külön 6 ft.) együtt 14 ft.

○ (Ujzeneművek.) Rózsavölgyi és társa műkereskedésében megjelentek: 1) „Un soir au théâtre national de la Hongrie. Fantaisie de Concert sur des motifs de „Bánk bán“, opéra national de Fr. Erkel pour le pianoforte composée par J. Schulhof, „Ára 1 ft 50 kr. — 2) „Ronde Ländlerienne. (Danse de la Suède.) Moreau caractéristique pour le pianoforte par J. Schulhof, „Ára 1 ft. — 3) „Operetten-Polka sur des motifs des plus favoris du „Daphnis et Chloé“ et „Tschin Tschin“ de J. Offenbach, pour le piano par Kovácsik. „Ára 40 kr.

△ (Az „Erdőségi Lapok“) 4-ik füzet is megjelent, az eddigiekhez hasonló, érdekes szaktartalommal.

+ (Iméri K. István, az „Egyveleg“ szerkesztője jelenti), hogy nevezett lapját, az előfizetők csekély száma miatt, kénytelen felfüggeszteni, s ha véglegesen meg kellene szüntetnie, arról előfizetőit legközelebb értesíteni fogja, mely esetben az előfizetők tetszésétől függend, a szerkesztőség által nyújtandó kárpótlást elfogadja, vagy a pénzt visszakéri. Az első évnegyedi folyamra még folyóvást lehet előfizetni 1 ft. 50 kr.-áig.

+ (Naptár.) Balázs Sándor mint szerkesztő s Engel és Mandello mint kiadók aláírás nyitnak „Az ország tükre“ című, 1863. évre megjelent naptár-évkönyvre. Fő rovatai lesznek: A szorosan vett naptár; szépirodalmi rész; közhasznú s ismeretterjesztő rész; országos tisztviselők és ezimát; hirdetések. Aláírás ára 1 ft. Megjelenik szeptember elején.

○ (A Debreczenben megjelenő „Hortobágy“) jövő hó elejétől kezdve hetilappá változik át eddigi szerkesztő Illésy György vezetése alatt. Előfizetési ára a május—decemberi folyamra 3 ft. 30 kr. A tiszta jövedelem a magyar sziniródalom és a vidéki színiélet emelésére fog fordítani.

○ (A debreczeni szünnap-egylet 50 aranyos pályadíjárja,) mint a minap közlök, 31 pályaműt nyert. Most arról értesülünk, hogy a sok közül egy sem üti meg a mértéket s így a pályadíj nem fog kiadtni.

+ (Uj, vidéki lap.) Vajdics József könyvtáros Nagy-Kanizsán „Zala-Somogyi Közlöny“ című lapot fog kiadni, melynek szerkesztésére Fodor Pál ügyvéd nyert engedélyt.

Ipár, gazdaság, kereskedés.

△ (A magyar földhitelintézet ügyében) írják Bécsből a „M. O.“-nak hogy a magyar gazdasági egyesület folyamodását az egyesület küldöttei: Lónyay Menyhért, gr. Barkóczy János és gr. Dessewffy Emil f. hó 7-én nyújtották át a Felsőbíróknak, ki biztosítják őket, hogy a magyar földhitelintézet életbelépését eddigi gátló körülmények nem sokára el fognak hátrítani. Így tehát remélhető, hogy a bécsi jelzálogbank papirusainak védelmére kellekett pénzügyminiszteri határozatok nem fognak fenntartni. Ugyancsak a magyar gazd. egyesület küldöttei legközelebb a m. udv. kancellárral is értekeztek e tárgyban.

— (Nyílt levél hazánk gépészeihez.) Somogy megye gazdasági egyesülete f. év május 12-én és 13-án ekeversenyen kapcsolatban részletes kiállítást rendez Marczaliban, ezen kiállításra gazdasági gépeket készítő mint honti, úgy külföldi gépészeink is tisztelettel meghívattak és maguk mehezartása végett előre a következendőkre figyelmeztetnek: 1) Marczali mezővárosi festsík Somogyban a keszthelyi-györgyi vasúti állomástól 1²/₂ mérföldnyire, a kiállítani szándokolt tárgyakat tehát odáig vasuton, onnét pedig Marczaliig tengelyen kell szállítani. 2) A kiállítandó tárgyakat rendes jegyzékben a társaság titkárnál t. Kozma Sándor úrnál, Marczaliban, legfeljebb f. hó 25-ig kell bejelenteni. 3) A vasúti állomástól Marczaliig igényelt fuvarok iránt Vlasits Ignác kőhelyi urodalmi tisztartó urhoz kell folyamodni, ki azokat a legjutányosabban fogja kiállítani. 4) A kiállítandó tárgyak teljesen a pesti országos kiállítások szabályai szerint fognak megpóráltatni, megbíráltatni, megjutalmaztatni. Kelt Marczaliban 1862-ik évi ápril 2-án. Kund Vincze, a gépészeti szakosztály elnöke.

Közintézetek, egyletek

+ (A magyar Akademia apr. 7-iki ülésében) a titkár jelenté, hogy Méry Etel beküldé Révay Miklós azon 89 levelének másolatát, melyek a szent-mártoni levéltárban őriztetnek; s hogy a szent-mártoni főpáti is szives volt közleni az Akademiával e levelek eredeti példányait, egybeazonlítás végett. Méry az Akademiához intett levelében egy életirati adatot igazítja meg. Szerinte ugyanis Révay Miklós Nagy-Szent-Miklóson 1750. febr. 24-én született s így nem 1749-ben, mint életírói hibásan állítják. Atyja, Révay Miklós, magyar csizmadiamester, Békéből szakadt Nagy-Szent-Miklóra. Méry a túrózi főrangú Révayakkal hozza rokonságba. Végül indítványozza, hogy az Akademia, melynek egyik régebb tervezője Révay, Szécsényi szobra mellett Révaynak és Bessenyeinek is állítson szobrokat. Az Akademia ez indítványt, minden tárgyalás nélkül, áttette a nagygyűlésre. Ezután Fogarasi János rendes tag folytatá értekezését az igeidőkről.

+ (Himlőbeoltás.) Az országos központi védhimlő-oltó-intézet igazgatósága közteszi, hogy a védhimlő-beoltások mai naptól kezdve minden héten kétszer u. m. vasárnap és csütörtökön, az orvosi egyetem újvilágutcai épületében d. u. 3 órakor fognak végezteni.

○ (A nemzeti kör) f. hó 26-án tartja közgyűlését. Vajjon nem marad-e el ismét?

— (A Pannonia magyar viszontbiztosító intézet igazgatósága) sürgetőleg fölkéri azon részvényeseket, kik a 20% második felének befizetésével mai napig késnek, hogy folyó hó 10—30-ig a szokott délelőtti 10—12 óra között a 6% késedelmi kamat megtérítése mellett a befizetést mulhatlanul teljesíteni siessenek.

— (Közgyűlés.) Az első magyar általános biztosító társaság az évi rendes közgyűlése az alapszabályok 59. §-a szerint, jövő május hó 3-án, szombati napon, délelőtti 10 órakor fog a társaság utjéren levő 3-ik sz. a. saját háza második emeleti teremében megtartani, melyre a t. cz. részvényesek az alapszabályok 62. és 63. §§. értelmében tisztelettel meghívattak. E közgyűlés tárgyai lesznek: 1. Az igazgatóságnak az intézet állásáról és az 1861. évi üzletmenetéről szóló jelentése s a vizsgálat bizottmány által átészett zárszámadásnak előterjesztése. 2. Uj választások, az alapszabályok illető szakaszainak rendelkezése szerint. 3. A választmány által indítványba hozandó tárgyak fölötti tanácskozás.

+ (Az első magyar általános biztosító társaság) életbiztosítási felügyelőül Ungvárott Torday Ede, mozgó ügynökökül Stelkovic Istvánt, Bóth Menyhértet és Bánóczy Ferencet Rimaszombában és vidékére, s Marek Arnold és Danos Menyhértet a miskolci főügynökség kerületében kinevezte.

Mi ujság?

○ (Weber János, cs. k. rendőrtanács) a m. kir. helytartóhoz első osztályú, valószínű tanácsosá neveztetett ki a m. udv. kancellár által.

○ (Kütiintetés.) Nozdovicsky Gyula, trencsénmegeyi első alispán, kir. tanácsosi címmel díszített föl.

△ (Reményi Ede) Berlinben sok kitüntetésben részesül. Közélebb a királyi udvar előtt játszott, s mind a királyi párnak, mind az összes aristokratának kedvence lön. A királyi udvari vacsorára hívta meg, s udvari kocsi küldött érte. F. hó 2-án gróf Károlyi osztrák nagykövet adott kedveért ünnepi estélyt, melyen, midőn játszott, hedegijét a zongorán gr. Seidewitzné kísérte. Márczius 30-án Bülow gyűjté egybe magánál Reményi végett Berlin tudósait és művészeit, s ezenkívül Birchpfeifer asszony is meghívá őt.

+ (A nemzeti színházunkhoz szerződött új tagok közt) eddigelő Szathmáry Károlyt, Szathmáryné tehetősé fiait, s Pauli és Ormai, ezelőtt kolozsvári énekeseket említik. Vendégzereplésekben mind a három ismeretes a pesti közönség előtt. Az első már föl is lépett.

+ (Jótkönyvezélt előadások.) Kassán a mult hó két utolsó napján a színiélet fölegelésére műkedvelői előadások rendeztettek, melyek körülbelől 1200 ft. bevételt eredményeztek.

△ (Tóth Soma) a „Pesti Hírnök“-re mondott szinpadri rögtönzéseért 48 órai fogságra ítéltetett.

△ (Két állítólagos rendelet.) A „Presse“ szerint néhány nap előtt felsőbb parancs érkezett Pestre, mely szigorúan betiltja oly képek és arczképek kiállítását, melyek bármilyenben a forradalomra emlékeztetnek. Egy másik rendelet szerint bármilyenmőly oly fegyverek, melyeknek tulajdonosai erre nézve semmi külön hatósági engedéllyel nem bírnak, ápril 14-ig beszozáltatandók. Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy némely bécsi lapok szerint felsőbb körökben komolyan beszélnek a magyar országgyűlés összehívásáról.

△ (Segély az árvizkárosultak részére.) A VII-ik államsorsjáték jövedelme, a Felsőbíró határozata szerint, a birodalmi árvizkárosultak fölegelésére fog fordítottatni. Egyelőre előlegül 100 ezer ft. adatik e célra az államminiszterium s a magyar udv. kancellária rendelkezésére. A vállalat valóítására a pénzügyminiszter a bécsi sorsjáték-igazgatóságot bízta meg, mely köztök adja ki az illető hirdetőnyeket.

△ (Titkos vallásfelekezeti.) A „P. Ll.“ szerint Pesten egy titkos vallásfelekezet van, melynek hívei „Krisztus követői“-nek nevezik magukat, s a keresztiséget nem tartják szükségesnek. Ebben ugyan nem igen követik hát Krisztust, ki apostolait szétküldé az egész világra, hogy tanítsanak és kereszteljenek.

+ (Az „Öst. Ztg.“ panaszai.) Sok volna, egy füst alatt mindazt előszámlálni, a mi az „Öst. Ztg.“ szívét nyomja; azért itt csak azon panaszát említjük meg, melyben Szeben város hanyatlását siratja meg második Jeremiásként. A magát „alkotmányának“ nevező ujság ugyanis szomorodott szívvel jelenti azon roppant csapásokat, melyek Szeben várost egymásután érik. Hyenek: hogy az országos zsandarmeria főparancsnoksága s az országos számvonosság egyrésze Kolozsvárra költözött át, s hogy ezeket a rendőrség is követni fogja. E miatt a város mind csendesebb és szomorúbb lesz. Persze, hogy a kolozsváriaknak is neki ront méltó haragiban s tele sorokkal szidja őket, különösen az ottani arisztokráciát. De miért is nem viselik magukat azok az arisztokraták úgy, hogy az „Öst. Ztg.“ magas megelégedését kiérdemelnék?

○ (A nagyszabeni község tanács) elhatározta, kórvényt terjeszteni a császár elé, hogy Erdély legfelsőbb országos hatóságainak székhelye ismét Nagyszabembe tétessék át. Ugylátszik, hogy Szeben erőnek erejével Erdély fővárosa akar maradni.

+ (Falk Miksáról) írja a bécsi „Presse“, hogy alaptalan a lapok által közlött azon hír, mintha nevezett hazánkfiát, a „Wanderer“ sajtóperében történt elítélésére folytán, a bécsi takarékpénztár igazgatósága ottani titkári állomásától megfosztotta volna. A „Presse“ reméli, hogy Falk elítélésének felsőbb bíróságilag netalán leendő helybenhagyása után sem fog hivatalából elbocsáttatni.

○ (A közlebbi árviz a toportyánférgeknek is veszedelme volt.) Bácskában a viz a farkasokat, rókákat, vadmacskákat s más szabad állatokat kis szigetekre szorított, hol aztán a lakosság ósonakokból kényelmesen agyonpuskázhatta őket. Így történt, hogy csupán egy, árvizkerítette helyen 18 farkast, 10 rókát s 3 vadmacskát szölítottak ki az árnyékvilágból. Itt tehát a rókákat is cserben hagyta ravaszáguk.

○ (A hitelintézet második nyeresége,) mely 40,000 ftból áll, büntetőperre szolgáltatott alkalmat. Az ügyállást a „P. Ll.“ így beszéli el: Egy pénzügyi biztos 1861. szept. hóban Morgensten és társa irodájában, részletfizetésre vásárolt egy hitelintézetű sorsjegyet, már a részletek nagyobb részét be is fizette, az eredeti sorsjegy azonban még nem volt kezénel. E sorsjegy az utóbbi húzásnál 40,000 ftoft nyert. Midőn az illető a nevezett irodában megjelent, hogy sorsjegyét átvegye, az irodafőnök azzal mentegetőzött, hogy hiba történt, sorsjegyének száma rosszul iratott, az eredeti sorsjegy már mult évi februárban másnak adatott el. Az ügy törvényeszké elé került, mely az irodafőnököt befogatta s vagyonát lezároltatá. A peres sorsjegy a hitelintézet helybeli fiókintézete birtokában van, mely czim alatt, még nincs tudva. Egyelőre a sorsjegy senkinek sem adatik ki. Ez uttal tehát a törvényszéknek kell elődönteni, hogy Fortuna istenasszony kire mosolygott.

+ (Maros-Vásárhelyen műkedvelő-társulat alakult,) mely jótékony czélokra tart előadásokat. Ugyanott Kiss Jánost, a Nagy Lajos-féle bankjegyhamisító társaság egyik tagját elfogták.

○ Pájer Antal, tiszta-füredi plébános, kit mint költőt is ismernek olvasóink a jászapátiak lelkeszőköl választották. Az egri érsek örömmel erősíté meg e szerencsés választást.

○ (Kolozsvárt egy második műkedvelő-társulat is alakult,) melynek igazgatósága már szervezve van. A társulat első Ujfalvi Sándor, alelnöke Macskási Péter, rendező László József.

○ (Vad alá helyezett tisztviselő.) Zágrábból írják a „P. Ll.“-nak, hogy B... s, varasdmegeyi tisztviselő — azelőtt ca. k. törvényszéki segéd — felségstérségi vád és vizsgálat alá helyezetteti, mely határozatát a zágrábi megyetörvényszéknek, a báni tábla is helybenhagyta.

○ (A ruthen parasztek a Reichsrathban) kezdenek makranczoskodni. A „Sürgöny“ bécsi levelezője szerint, a márcz. 31-iki ülésben következetesen szavaztak vezérük, Litwinovitz püspök ellen, mivel ez ki nem bírta verni fejköböl, hogy a szőnyegen levő bányavám megszüntetése alatt valami adó-fölebbezés lappang. Hírlik, hogy a ruthen követek az adófelelőmelést illető törvények tárgyalásában a jobboldaliak példáját akarták követni. Azt mondják, hogy ők bizony 10 ft. napidíjért sem hagyják fejüket bevérni. A pórköveteknél csakugyan veszélylyel jár küldöiknek elégedetlensége. Talvaly beszéltek a gallicziai lapok, hogy a parasztek egyik országgyűlési követükre ötven botot vágtattak (!), mert mindazt számukra ki nem eszközölte a császárnál, mit neki meghagytak volt.

○ (A szegedi, sorsjátékkal egybekötött hangverseny) 2434 ft. 17 kr. jövedelmezett az árvizkárosultak javára.

○ (Templomrablás.) A „Sz. Híradó“ írja, hogy a tanyai iskolák egyetlen kápolnája, a Lengyel-kápolna kirabolatott. A gonosztevők még a haragok útjótjé is magukkal vitték. Ugy látszik, a haragokkal is szándékoztak valamit tenni, mert a rudakat róluk már lecsavarták, de hihetőleg neszt hallva, tovább illantak.

— (Helyreigazítás.) B.-Gyarmatról április 3-ról vesszük e sorakat: A Vasárnapi Ujság folyó évi márczius 30-ki számában egy névtelen levelező arról értesít, hogy a b.-gyarmati hölgyek által az írói segélygyelet javára legközelebb rendezett hangverseny alkalmával gróf Zichy Ferencnek 6 excellentiaja is száz forintot küldött volna. Minden fölrészítés kikerülése végett föl kell világosítom, hogy gr. Zichy Ferenc ur 6 excellentiaja hitvese részéről száz forintot a b.-gyarmati kisdudóvoda javára e folyó év s hó 21-én rendezendő, sorsjátékkal összekötött hangverseny alkalmából volt kegyes hozzájárulni; azon intézet részére, mely vegyes elemű városunkban nemzetiségünk érdekében roppant fontossága, s mely keletkezését 6 excellentiaja és testvére gr. Zichy Lipót 6 méltósága nagylelkű alapítványának köszöni, s így iránta folytonos érdeklődéssel viseltek. *) Bodnár Istv.

○ (Haldozás.) Kaposvárról értesülünk, hogy Záborszky Alajos, az 1848-iki országgyűlés jegyzője, később országos tanácsos s a magyar felelős miniszteriumnál titkár, e hó 5-én megszűnt élni. A boldogult mind a közélet, mind az irodalom terén kitűnt. 1843—44-ben 6 szerkeszté az országgyűlési tudósításokat s az egykori „Pesti Hírlap“ egyik rendes munkatársa volt. Emléke sokáig fennmarad honfitársai szívében.

+ (Haldozás.) Gr. Csáky Gábor Nizzában, hova egészsége helyreállítására ment, hosszas betegség után elhunyt. Hült tetemei hazájába szállítatván, Pesten e hó 8-án lönek beszentelve.

△ (Haldozás.) Gerenday József, a magyar kir. egyetemnél a fűvészet rendes tanára s az egyetemi fűvészkert igazgatója, 48 éves korában, f. hó 8-án meghalt. A haza egyik hű fiát, s a tudomány buzgó ápolóját vesztette el benne. Áldás és béke hamvaival!

*) A névtelen levező tudósítását közlött lapok, eme nyilatkozat közlésére kéretnek.

△ (Kolibri-gyűjtemény.) Rio-Janeiro, brazíliai fővárosból megérkezett már Aradra azon 130 darabból álló deliceze- (kolibri-)gyűjtemény, melyet Kornizs Károly derék hazánkfiát Délamerikában gyűjtögetett. E gyönyörű deliceze-példányok jelenleg az „Alföld“ szerkesztőségi helyiségében közszemlére vannak kiteve.

— (Utólagos jegyzet) Bihar János temetését napja, hogy 1827. ápril 27-én történt, Sebestyén ur által hitelenen bizonyítottatott. E napról azt irtam, hogy hóval vegyes hideg esőzést volt, és igen sáros. S ezt egy szög újra is állítom, s úgy vélem, sokan élnek még a kisérők közül Pesten, kik ezt igazolni fogják. S épen ez adott okot ama tévedésre, hogy ápril helyett novemberre emlékeztem. — S midőn Kulcsárt figyelmeztettem, hogy a rút fergetegben és sárban a kisérők kalaplevéve jönnek, ezt mondá „ezen pietásból látható, mily nagy dicsőséget helyeztektek ők Bihariba.“ — Egy hazafi a hideg havas esőből azt a gyanusítást képzeli, mintha tán sokan kétkednének földadásomban, hogy ápril végén julvas eső volt; holott épen semmi természet ellen valóság, hiszen 1810. jul. 9. és 10. fagy és hó 11. és 12. pedig jeges eső volt. Balla K.

A m. Akademia palotája.

— (Ujabb adakozások), melyek a lefolyt héten a m. Akademia számára a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez beküldettek: LXIV közlés: Gyuláról többben 38 ft. 70 kr.

— Az eddigi I—LXIII közlésekkel együtt a Vasárnapi Ujság szerkesztőségénél begyűlt összesen 14842 ft. 1 kr., 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 21 kétfétes tallér, 27 porosz tallér, 1 orosz tallér, 4 ujtos, 146 huszas, 18 negyedfős, 1 db. 100 pftos és 10 db. 20 pftos nemzeti államkölcsönkötelezvény s 1 db. 100 ftes erdélyi urbéri kötelezvény.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság Szerkesztőségéhez a mult héten beküldetett:

— A magyarországi vízkárosultak számára: Mellekről Znamenák József plébános 3 ft. s mellemi és zsitva-gyarmati hívei 7 ft., együtt 10 ft. — Apáca-Szakallosról Baján Ferenc számvévé 8 ft. — Tropócáról Krauszak József 1 ft. — Székes-Fehérvárról az ottani molnárczéh Varga István molnármester által 10 ft. — Balaton-Főkajárról Sziklay Pál ref. lelkész által 12 ft. 50 kr.

(Az egyes adakozók: Nagy József 10 ft., Szabó Pál 50 kr., özv. Cserky Ádám 40 kr., Csuka Ádám 30 kr., Fülöp János 20 kr., Szalay Pál gyűjtő 1 ft.)

Szinyérv-Váraljáról többben Schönwald Zsigmond által 13 ft. 90 kr.

(Az egyes adakozók: Papp Vincez 1 ft., Munk Mór 1 ft., Papp Zsigmond 1 ft., Schönwald 1 ft., Papp Antal 1 ft., Csernátoni R. 50 kr., Gerber Ödön 2 ft., Szemák Pál 2 ft., Buzás Lajos 40 kr., Krcsbuly Márton 1 ft., Széles Endre 1 ft., Bartók 1 ft., Lengyel Kristóf 1 ft.)

Pacsérről többben Mészáros Ignác lelkész által 18 ft.

(Az egyes adakozók: Mészáros Ignác 5 ft., Mészáros József 2 ft., Mészáros Katalin 2 ft., Mészáros Antal 1 ft., Viberál Pál 1 ft., Preszky Károly 1 ft., Kanyó Verona 1 ft., Pálesz Salamon 1 ft., Grünbaum Jakab 50 kr., Berkó Antal 50 kr., Pocsok Gyula 40 kr., Birnyer Katalin 20 kr., Balázs Ferenc 20 kr., Drobináné 20 kr., Kovács József 10 kr., Tomek József 20 kr., Házi Pál 20 kr., Bodnár Julis 20 kr., Tunner Katalin 10 kr., Sléinger Bernát 1 ft. 20 kr.)

Pacsajból többben Nemes Ferenc által 14 ft. 20.

(Az egyes adakozók: Nemes Ferenc 2 ft., Nemes Ferencné 1 ft., Egy valaki 40 kr., Beér József 2 ft., Beér Józsefné 1 ft., Beér Kálmán 1 ft., Szabó Sándor 4 ft., Fogarasi Mihály 30 kr., Prodnán János 1 ft., Kepecs Jakab 50 kr., Kepecs Lipót 50 kr., Kis György 50 kr.)

Összesen 87 ft. 60 kr.
Az eddigi közlésekkel együtt begyűlt összesen 1874 ft. 26 kr.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, ápril 4. „A jó barátok.“ Vigjáték 4 felv. Sardoutól. Daczára gyakori adatásának, még mindig nem vesztette el érdekét, mit az ismétli tele ház bizonyit.

Szombat, ápril 5. Ujonan színre hozva, először: „A syrén.“ Vig opera 3 felv. Zenéjét írta Auber. A „Syrén“ egyike szerző dallamosabb műveinek, de azért szivesebben láttunk volna egy jó új operát színrehozni, mint ezt a régít föllelegíteni. Az előadás igen jó volt, különösen Ellinger, de még inkább Hölösy L-né, szép énekükkel sokszor tapsra ragadták a közönségeti Benza elemében volt. A zene- és énekarok is kifogástalanul működtek.

Vasárnap, apr. 6. „A csikós.“ Eredeti népszimű 3 felv. Szigligetitől. Szathmáry Károly, mint szerződött tag, ma lépett föl először. „Asztolf urfi“ szerepében, Haszonvehető tagja lesz a szinpadnak.

Hétfő, ápril 7. Először: „Országgyűlési beszéd.“ Vigjáték 3 felv. Irta Baththyány Julia. A darabról nem sokat mondhatunk. Szerzőnő az ész-arisztokratának a születési arisztokratia fölé emelését tűzte ki feladatul, a mi eléggé szép törekvés, de hogy az eszme diadalmaskodjék, művészeiből eszközökkel, a helyzetek és viszonyok hibéib ismeretével kellett volna hozzájárulni; mert abból, hogy egy közrendű költő bárónt veszt feleségül, még senki sem győződik meg arról ugy, hogy az ész-arisztokratia felebbvaló a születésinél, ha különben nincs róla meggyőződve. A közönség udvarias kíváncsiságából kihitta szerzőnőt, ki meg is jelent, még pedig először egy színészi páholyban, másodsor a szinpadon.

Kedd, ápril 8. „A syrén.“ Vigopera 3 felv.

Szerda, april 9. „A falusiak.“ Vigjáték 3 felv. Szigetivöl. Mátray Mária k. a. vidéki színésznő mint vendég lépett fel s a közönség részéről több ízben elismerő, bizdító tapsokkal fogadtattott.

Csütörtök, april 10. „Az elizondoi leány.“ „Fortunio dala.“ Egy-egy felvonásos operettek.

Budai népszínház.

April 4. „Szerlem és örökség.“ „Egy kis szivesség.“ Mindkettő egy felvonásos vigjáték. Az első jól ismeri a közönség a nemzeti színházból. Előadása összevágó volt, s mulattatott. Leginkább kiütköztek Szöllősy Piroksa és Partényi. A második darab ezuttal először került színre. A közönség jól fogadta. Nem mestermű ugyan, de gondos kidolgozásánál fogva megérdemli, hogy többször előadják. E kis új vigjáték annál érdekesebb volt, mert Gózon Ida és Piroksa első színi kísérletüket tették benne, kiket a közönség tapsok és koszorúkkal buzdított. Mindketten csinos színpadi alakok, s első föléptöknél szép reményekre jogosítottak. A két vigjáték közt Bolnai Arany „Agnes asszony“ balladáját olvasta fel, tetszés közt.

April 5. „Az élet színfalai.“ Színmű 5 felv. Szöllősy Piroksának volt ezuttal jutalomjátéka, kit a közönség koszorúval tisztelt meg.

April 6. „Gróf Szapáry Péter, vagy: Budavár visszavétele.“ Hősjáték 4 felv.

April 7. „Lumpácsi vagabundus, vagy: a három jó madár.“ Bohózat 3 felv. Ez ismeretes régi német bohózat, mely Partényi jutalmára, ma először került színre, szépszámu közönséget gyűjtött egybe.

April 8. „Végrendelet.“ Eredeti dráma 5 felv. Czákóti. A „Végrendelet“ előadása elismerésre méltó buzgalomról tesz tanúságot.

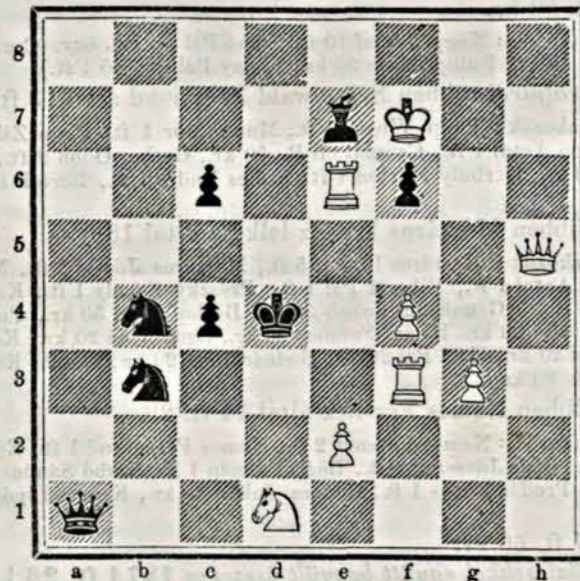
April 9. „A jó barátok.“ A „Jó barátok“ parodiája 1 felv. Fordította Szerdahelyi Kálmán.

April 10. „Tanhüser parodiája.“

SAKKJÁTÉK.

120-ik számu feladvány. — Szívós Mihálytól (Sárospatakon).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 115-ik számu feladvány megfejtése. (Healey-től Londonban.)

- Világos. Sötét.
- 1) Vh6-c1 . . . . . Fc7-a5
  - 2) Bd1-d4 . . . . . c5-d4:
  - 3) Vc1-g5 . . . . . Bf5-g5:
  - 4) He2-c1 . . . . . tetszés szerint.
  - 5) He2-±

Helyesen fejtették meg. Nagy-Marján: Beóthy Maris. — Veszprémben: Fülöp József. — Nagyvárkonyon: báró Meszéna István. — Kővágó-Órszón: Gold Samu. — Parabutyban: Rothfeld József. — Pesten: Cselkó György. — Pásztón: Kovács Zsigmond. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos Károly. — B.-Ujváros: Kovács Lajos. — Kis-Éndrődön: Dombay Gáspár.

Rövid értesítések. Gyula-Fehérvár: Horváth Lajos. Sietünk önnek azon elégtételt hozni, hogy kijelentsük, miszerint az a 114. sz. f. megjelölését helyesen küldötte be. — Parabuty: R. A 118. sz. feladványt még egyszer szives figyelmébe ajánljuk. — B.-Ujváros: K. L. Önnek legközelebb beküldött nehéz feladványát köszönjük, s legközelebb hozni fogjuk.

XX. sz. feladv. — Rothfeld Józseftől (Parabutyban).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

Szerkesztői mondanivaló.

5978. Nagy-Körös. H. F. A kérdézet arcképet ugyan már közlé lapunk első évi folyama, azonban gondoskodtunk, hogy több ott megjelent közérdeklő képet, az akkorinál művészebb felfogással és kivitelrel újra közölhesünk. Az ön által említett akadály nem lehetetlen ugyan, de talán még sem valószínű. Különben egy állunk, hogy mai napig ily tárgyakban nincs bizonyos dolog. — A kívánt szám el van küldve.

5979. Kunhegyes. S. I. A czófolatot, ugy a mint irva van, kiadni nem lehet. Oly akadályok állanak utjában, melyeket mi el nem gördehitünk.

5980. Apáczai-Szakallos. B. F. Teljesen méltányoljuk ön felszólalását a n.-megyeri bal ügyében, de sajnálattal kell kijelentenünk, hogy azt a jelen viszonyok közt közlé nem tehetjük. Ama megjelent rövid czófolat is oly esonka alakban látott napvilágot, hogy írja bizonyosan alig ismert red. Legyen szives, tekintetbe venni a helyzetet s a mulasztást ezuttal ennek rovására jegyezni fel.

5981. Eled. M. G. A V. U. első évnegyedi folyamából teljes számu példányok még kaphatók. A „Széchenyi-emlék“ felett irt cikknek most talán hasznát vehetjük. Legközelebb újra átvizsgáljuk.

5982. Rittberg. Cs. E. Igen tiszteljük ön 10 évi tapasztalatait, de nem vagyunk barátai semmiféle csudatévó dolgoknak, hajnovesztó szerekeknek, élellessentiáknak s több efféle, naponkint szaporodó charlatanságoknak. Ön 10 év óta jól érzi magát amaz „élet-hosszabbító essentia“ használatát mellett, de meg vagyunk győződve, hogy anélkül is csak oly jól, tán még jobban érezné magát rendes, mértékletes, józan életmódja mellett, mert hát ez utóbbi a fődolog, a valódi essentia. A receptet nem közölhetjük.

5983. Debreczen. Az epigramm neve feletti meddő vitát bevezetnek tekintjük, s azért engedje meg, hogy ön újabb felszólalását mellőzhessük. Arról teljesen biztosíthatjuk önt, hogy Pajor István urnak ön ellen intézett rövid czófolatában esze ágában sem volt gunyolódni vagy sértegetni. Tisztán a tárgyhoz szólott, anélkül, hogy a személyt csak sejtette volna is.

5984. Kébes. P. J. A tudósítást a tárgy politikai és közigazgatási természetéről fogva, nem közölhetjük.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izraelit. naptár	Nap-		Hold-	
				kelet	nyug.	kelet	nyug.
Aprilis				6. p.	6. p.	6. p.	6. p.
13 Vasár.	E 6 Palm.V.	EVirág	13 Ida	6. 17	6. 45	5. 45	4. 10
14 Hétfő	Tiborc-Valer	Tiborc	14 Helédes	5. 15	6. 46	7. 6	4. 36
15 Kedd	Neszte v. Pat	Neszte	15 H 1. ún.	5. 14	6. 48	8. 29	5. 7
16 Szerda	Kaliszt vért.	Áron	16 H 2. ún.	5. 12	6. 49	9. 49	5. 45
17 Csütört.	Nagy esüt.	N. csüt.	17 H 3. ún.	5. 10	6. 51	11. 1	6. 31
18 Péntek	Nagy péntek	N. pént.	18 H 4. ún.	5. 8	6. 52	*	7. 29
19 Szomb.	Nagy szomb.	N. szomb.	19 33 Sab	5. 6	6. 53	12. 1	8. 36

Holdnegyed: ● Holdtölte 14-én, 4 óra 14 percz este.

TARTALOM.

Kuliseky János és az erdélyi biztosító-társulat (arcképpel). A. — A serkei várhegyén Soós Miklós. — A debreczeni kastély (folytatás). Jókai Mór. — A mai görög nemzet (vége). Kiss Elek. — A Mont Cénis átjárása (képpel). Egy kemény gyerek. Boghaz Aladár. — Vastermelés (ábrakkal). Szontagh Pál. — A Rákóczyak temetkezési helye Marikovszky Gábor. — Egyveleg. — Tárház: Levelek a londoni kiállításról. V. Dr. Tökés. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — A m. Akademia palotája. — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK
és
évnegyedi és félévi folyamára.

Előfizetési föltételek;

- Mind a két lapra aprilis—juniusra . . . . . 2 ft. 50 kr.
- „ „ „ aprilis—septemberre . . . . . 5 „ —
- Csupán Vasárnapi Ujság félévre . . . . . 3 „ —
- Csupán Politikai Ujdonságok félévre . . . . . 2 „ 50

A Vasárnapi Ujság és Pol. Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujság felére 3 ft. a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újszabzon. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

A Vezuv, Pompeji és Herculánum.

Dr. Bardocz Lajostól.

Az ó-kor maradványai közt egy sincs, mely a szemléző ember részvétét olyannyira felélesztené, mint Pompeji és Herculánum városok, melyek Krisztus születése után 79-dik évben, a Vezuv borzasztó kitorése által a föld alá temetettek. A kiásatások 1748. óta meginditva, az első években és főleg Murat uralkodása alatt nagy buzgalommal üzettek; de mondhatjuk, hogy általában véve igazán nápolyi lassúsággal folytatattanak.

Ha a kiásott maradványokat szemléljük, a majdnem két ezer év előtt eltűnt családi és nyilvános életnek egy gazdag és változatos képe tárul fel lelki szemeink előtt, mely e városokat, a természet és művészet gazdagságai közepett, egykori szépségeivel és ritkaságaival, erényével és romlottságával tünteti elénk. A szépen kövezett utcák és térek, a csinosan épített lakházak, az oszlopsoros templomok és a tágas színházak hideg bálmulattal töltik el a kíváncsi szemlélőt; életet vél látni a képzelem a rideg maradványok között s egy büvös erő által önkénytelenül ragadtatik vissza egy távol levő klasszikus korbá, mely művészetével együtt évezredek előtt eltűnt.

Mielőtt e városokat jobban megtekintenők, vessünk néhány pillanatot a halált és enyészetet szóró tűzhegyre, mely e hajdanai ritkaságokat a világ szemei elől eltemette. — A Vezuv az ó-világ tevékeny tűzhegyeinek egyik leghatalmasbika és nem elkülönítve áll, hanem egy a phlegraei mezőkön és a nápolyi tengeröbölben elterjedő vulkán-telepzetek középpontját, vagy főtölcserét képezi. — Krisztus születése előtt, a mennyire a mondák tudósítanak, nyugalomban volt. Isia (Pithecus) és Procidia (Prochyta) szigetét azonban heves földrengések rázták meg ekkor; mert a monda azt tartja, hogy e két sziget valaha egy volt, s hogy ilyen nagy katasztrófa által szakasztott ketté. Mily iszonyatosak lehettek a földrengések és vulkánkitörések, melyek e szigeteket meglátogatták, gyanítatja a monda, mely szerint a szemein szikrákat szóró és száján tüzet okádó Typhon óriás Isia szigete alatt van eltemetve.

E szerint tehát a Vezuv Alsó-Olaszországnak a görögök által

történt első megtelepítésétől fogva egész Plinius koráig, tevékenységének látható jelét nem adta. Strabo, a híres földíró, ki Olaszországban gyakran megfordult, s ki maga tűzhegyet ismert fel benne, kup nélkül rajzolja le azt.

Plinius természetűdős idejében már rendes kupalokot nyert, minővel a tűzhegyek rendszerint bírnak. A hegy alja termékeny földekkel, diszes nyári lakokkal és kertekkel, s gondosan művelt szőlőkkel volt körülövezve; körülötte pedig, a tengerpart mentében, Herculánum, Pompeji és Stabiae virágzó népes városok feküdtek. — (Lásd a tulsó lapon levő ábrákat.)

A Vezuv kitorését, mint ez általában minden tűzhegy-nél történni szokott, a tölcserből (crater) kigőzölgő füstnek szokatlan megszaporodása jelenti. Nincs festő, mely ama fényes színjátékot, melyet a természet égő hegyei által a maga pompájában és nagyszerűségében előállít, lefesteni bírná. A következő rajz is tehát csak egyes gyenge vonásai ama nagyszerű természeti festménynek, melynek látásánál valóban térdre kell omolnunk. — Mielőtt a föld belsejében tomboló vihar a feszültség legmagasb fokát elérné, s korlátot nem ismerő erejével az előtte levő gátokon keresztül törne, gyenge rendülések és a tölcser-

Idősb Plinius halála.

ből gyakrabban felemelkedő füst- és gőzgomolyok (melyeket az olaszok fumarola-nak neveznek), hirdetik a borzadással töltő nagyszerű színjátékot, egy nehéz zivataros felhő, mint sötét függöny, leplezi el szemeink elől a természet erői színpadát. Egy büvös csapás leszállítja előttünk a függönyt. Mennydörgő robaj és a föld irtóztató rázkodtatása közt emelkedik a szunyadozó tölcserből egy óriási gőzszlop; köröskörül örvényző fehér gőzfelhők által beövezve, középen pedig zivatartelők gyanánt hőmpölygő vastag hamutömegek által elsötétítve. Egyszerre lángok törnek elő a tántongó torkolatból, és a sötét oszlopot pompás színben világítják meg. Mennydörgő recsegések közt tüzes koszoruként repülnek az izzó kötömegek feltéle, számtalan sugarakra pattognak szét, s könnyű ivalakokban, ropogva és szikrákra töredezve hullnak a tölcser széleire alá. Dörgés dörgésre következik; a titkos erő